RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 32.

Onsdagen den 7 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började öfverläggningen angående den af Konstitutions-Utskottet i senare delen af dess memorial N:o 3 afgifna redogörelse för två regeringsåtgärder.

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, till

Herr Östling, som yttrade: Herr Talman! Af skäl, för hvilka det nu icke är behöfligt att redogöra, brukar jag icke mycket upptaga Kammarens tid; men här föreligger en fråga af så anmärkningsvärd beskaffenhet, att jag anser för min pligt såsom riksdagsman att till protokollet uttala min mening, såsom afvikande från den, hvilken flertalet af Konstitutions-Utskottets ledamöter omfattat. För min del får jag bekänna, att jag fortfarande hyser aktning för Regeringsformens 90 och 107 §§ likasom äfven för öfriga paragrafer i grundlagarne. Må vara att 106 och 107 §§ äro något för tunga vapen för nutidens kanske för svaga händer, men så länge de ännu hafva gällande kraft, böra de också, efter mitt förmenande, åtlydas; och när dessa paragrafer uttryckligen stadga, *när* och *i hvilken form* regeringshandlingar kunna göras till föremål för Riksdagens öfverläggningar, kan det icke annat än väcka en berättigad förvåning att se Konstitutions-Utskottet i sitt betänkande redogöra för två regeringsåtgärder, hvilka äro af sådan beskaffenhet, att Konstitutions-Utskottet sjelf med stor majoritet beslutat, att icke någon anmärkning mot dem skulle enligt 107 § framställas. Konstitutions-Utskottet, hvilket såsom bekant har att öfvervaka grundlagens helgd, har här, enligt min uppfattning, *vid sidan* af grundlagen och *mot* dess tydliga föreskrift inför Riksdagen framlagt dessa båda regeringsåtgärder, ett förfarande som är i högsta måtto betänkligt.

Man har visserligen sökt försvara detta förfaringssätt med åberopande dels af den praxis, som i dylika fall under en följd af år gjort sig gällande, och dels af den reservationsrätt, som hvarje utskottsledamot enligt Riksdagsordningens 48 § anses ega. Men en *praxis*, den må hafva fortfarit huru många år som helst, är dermed *alldeles icke* bevisad vara rigtig, och den *kan aldrig* blifva rigtig, så vidt den strider mot gällande lag. Hvad åter beträffar den reservationsrätt, Riksdagsordningens 48 § tillerkänner utskottsledamot, kan denna, enligt min

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

uppfattning, icke sträcka sig utöfver de gränser, som äro utstakade för hela Utskottet. I alla öfriga frågor, som det tillhör Konstitutions-Utskottet att bereda, eger naturligtvis hvarje dess ledamot att fullständigt framlägga och motivera sin skiljaktiga mening, men der grundlagen oförtydbart stadgar, att Utskottet ej *i något annat fall* eller *på något annat sätt*, än Regeringsformens 107 § bestämmer, får till Riksdagens kunskap bringa vissa frågor, ligger det också i sakens natur, att icke heller den enskilde utskottsledamoten får göra detta, ty eljest skulle ju deraf följa, att den enskilde utskottsledamoten hade större rätt och befogenhet än Utskottets samtlige ledamöter.

Den nu föreliggande delen af betänkandet har också en annan rätt egendomlig sida. Sedan nemligen, enligt hvad den vid Utskottets betänkande af Herr von Ehrenheim m. fl. fogade reservation upplyser, beslut inom Utskottet fattats att låta båda de i denna punkt omförmälda yrkandena om anmärknings framställande förfalla, hvilka beslut fattats i ena fallet med 14 röster mot 5 och i det andra med 12 röster mot 7, så hade väl, enligt den praxis, som här omtalats, följden bort blifva den, att i förra punkten 5 eller högst 6 utskottsledamöter skulle hafva reserverat sig mot Utskottets beslut och i senare punkten 7 eller högst 8. Men så är icke förhållandet, utan i stället hafva, efter det dessa beslut fattats, 10 ledamöter enats om en anmälan af båda punkterna, hvarigenom det anmärkningsvärda förhållande uppstått, att åtskilliga af Utskottets ledamöter på sätt och vis äro reservanter mot de beslut, hvartill de förut med sin röst bidragit; ett förfaringssätt, inför hvilket man står slagen af häpnad och förvåning, och som, efter mitt förmenande, man allra minst hade bort vänta af Riksdagens Konstitutions-Utskott.

Herr Talman! Jag kan icke annat än instämma med de talare, som yrkat, att Kammaren, då den lägger denna del af betänkandet till handlingarne, dervid öfver Utskottets förfaringssätt bör uttala sitt ogillande.

Herr Wieselgren: I stället för att, såsom man skulle kunnat vänta vid föredragning af en punkt i Konstitutions-Utskottets dechargebetänkande, det skulle varit någon eller några statsrådsledamöter, som suttit »på de anklagades bänk», har det egendomliga förhållandet inträffat, att Konstitutions-Utskottet sjelft blifvit satt på den bänken. Jag kan också icke finna annat än att, huru egendomligt detta förhållande än är, det dock är temligen berättigadt.

Den anklagelse, som rigtats mot Konstitutions-Utskottet, är af icke ringa betydelse: Utskottet anklagas nemligen för att hafva *öfverskridit sin befogenhet*. Jag tror ock, att, då denna anklagelse blifvit af föregående talare framstäld, densamma jemväl blifvit på ett tillfredsställande sätt motiverad. Derför föreföll det mig högst öfverraskande, då i det försvarstal, den ärade vice Ordföranden i Konstitutions-Utskottet på förmiddagen höll, han begärde, att åklagarne »skulle visa», att Utskottet i detta fall förfarit origtigt. För min del kunde jag nemligen icke förmoda, att en medlem af Konstitutions-Utskottet skulle begära kraftigare bevis för den gjorda anklagelsens rigtighet, än *det* bevis, som kan hemtas från 90 § Regeringsformen. Om vi göra oss besvär att

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

tillse hvad 38 § Riksdagsordningen i 2:a momentet innehåller angående de uppgifter, som Konstitutions-Utskottet har sig förelagde, så finna vi, att, enligt stadgandena derstädes, Utskottet har rätt och pligt att granska de äskade statsrådsprotokollen, anmäla de anmärkningar, hvartill granskningen funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, samt att på grund af anmärkning, framstäld af annat Utskott eller enskild riksdagsledamot angående det sätt hvarpå statsrådet eller en dess ledamot utöfvat sitt embete, afgifva yttrande. I fråga om det närmare tillvägagåendet härvid hänvisas till §§ 105, 106 och 107 i Regeringsformen. Der stadgas, jemte åtal inför riksrätt, tillkännagifvande för Riksdagen af vare sig anmärkningar mot statsrådet eller ock att Utskottet efter granskning af protokollen lemnat dem utan anmärkning. Detta tyckes mig vara satis superque i fråga om motiv för den vid nu föredragna punkt framstälda anklagelsen; eller förekommer icke i 90 § Regeringsformen ett uttryckligt förbud mot att på *annat* sätt än *bokstafligen* i grundlagen föreskrifves bringa under Riksdagens, dess Kamrars eller Utskotts öfverläggningar och pröfning regeringsmakternas beslut? Men, invänder vice Ordföranden i Konstitutions-Utskottet, då reservanter kunna göra relationer af regeringshandlingar med fullt laglig rätt, så måtte väl också Utskottet få göra sådana. Ett par talare före mig hafva, efter hvad jag hört, förklarat med sin uppfattning af grundlagen oförenligt, att en sådan rätt skulle finnas för reservanterna. För min del är jag icke af deras mening; ty då 84 § Regeringsformen föreskrifver att grundlagarne skola efter deras ordalydelse »*i hvarje särskildt fall*» tillämpas och 48 § Riksdagsordningen *icke* gör *något* undantag från den hvarje utskottsledamot tillagda reservationsrätt, så tror jag, ehuru jag är öfvertygad om att sagde rätt står i strid emot grundlagens *mening*, att man äfven i detta fall bör känna sig bunden af »ordalydelsen» och medgifva reservanterna den bestridda reservationsrätten. För begagnandet af denna rätt finnes ock ett ändamål, ett motiv, som icke finnes för Utskottet; ty en reservant kan vilja genom sin reservation bringa under Riksdagens ompröfning ett ärende, som han, i strid med Utskottets flertal, ansett böra framkalla anmärkning mot statsrådet, och han kan icke få denna pröfning åvägabragt, för så vidt han icke, genom att reservationsvis framställa sin mening för Kamrarne, lyckas återbringa ärendet till Konstitutions-Utskottet, åtföljdt af Kamrarnes mer eller mindre bestämdt uttryckta mening att reservanten har rätt gent emot Utskottet. Gör reservanten deremot blott en sådan reservation, i hvilken enskilda regeringshandlingar omförmälas, utan att han yrkar anmärkning mot vederbörande statsrådsledamot — ja, då måste jag ju ändå medgifva, att han har lagens *bokstaf* för sig; men i detta fall har han det blott på grund af ett det tydligaste *förbiseende* af dem, som uppgjort grundlagens ordalydelse; ty det kan icke hafva varit grundlagens mening att utan minsta ändamål tillerkänna en enskild riksdagsman, äfven om han är ledamot af Konstitutions-Utskottet, *annan* rätt i förenämnde afseende än den, om hvilken 57 § Riksdagsordningen stadgar. Der bestämmes nemligen huru en enskild riksdagsman skall förfara, då han funnit anledning att framställa anmärkning mot statsrådet i dess helhet eller någon dess särskilde ledamot. Men jag medgifver

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

villigt, att man icke kan komma någon väg med en sådan reservant; vill han reservera sig, kan han icke hindras; en reservation af detta slag kan dock icke till någon åtgärd föranleda.

Men detta sätt att reservationsvis sqvallra ur skolan kan dock icke — äfven om en ledamot af Konstitutions-Utskottet anser det med sin värdighet förenligt — vara ett exempel, som är efterföljansvärdt för Konstitutions-Utskottet i sin helhet — i all synnerhet då Utskottet till stöd för ett sådant förfarande *omöjligen* kan åberopa 48 § Riksdagsordningen. Det är på denna § om enskilda Utskottsledamöters rätt att reservera sig som reservanternas hela rätt hvilar; men ett Utskott kan väl icke åberopa den till stöd för *sin* påstådda reservationsrätt, då det, åtminstone efter mitt förmenande, är orimligt att antaga, det *Utskottet* skulle kunna reservera sig *mot sig sjelft*. På denna väg kan således intet försvar för Utskottets handlingssätt åstadkommas. Det omförmälda undantagsstadgandet måste i allt fall tolkas stricte juris och lär således hvarken formelt eller materielt kunna användas till förmån för Utskottet.

Det är här icke heller fråga om att, såsom man påstått, »motivera ett betänkande» eller, såsom ett par talare i dag förklarat, »motivera Utskottets åsigter». Då grundlagen icke tillåter Utskottet att till dessa områden utsträcka sitt betänkande eller i icke tillåtna fall för Kammaren framställa sina åsigter, kan väl grundlagen icke heller medgifva Utskottet att för betänkandet eller åsigterna framställa motiv.

Det är *lika litet* behöfligt som tillåtet för Konstitutions-Utskottet att förebringa andra motiv än sådana, hvilka användas för styrkande af åtals befogenhet eller för tillstyrkande af den i 107 § Regeringsformen omnämnda skrifvelse till Kongl. Maj:t. Ty motiv för hvad Utskottet ansett *icke* anmärkningsvärdt och *icke* åtalsmessigt kunna svårligen anses nödige.

Jag vill icke uppehålla mig vid det citat den ärade vice Ordföranden i Konstitutions-Utskottet på f. m. anförde ur en känd vetenskapsmans skrifter. Med aktning för den ifrågavarande rättslärde, tror jag likväl icke, att hans auktoritet uppväger den auktoritet, grundlagen sjelf eger. Icke heller anser jag Utskottet, såsom en talare på ölandsbänken hållit före, hafva rätt att skrifva sitt utlåtande »*såsom det behagar*». Uttrycket var väl allt något obetänksamt. Utskottet har ingalunda att rätta sig efter *sitt behag*, utan efter den begränsning af dess befogenhet grundlagen fastställt.

Jag vill dock för min enskilda del härmed icke hafva sagt, att det ifrågavarande grundlagsstadgandet är i allo lämpligt. Jag tror tvärtom att det icke så är. I en tid såsom vår, då Regeringens beslut och åtgärder få afhandlas både privatim och offentligt, både i pressen, på folkmötena och vid andra sammankomster, tror jag icke vara rätt lämpligt att lägga munlås på Riksdagen och dess Utskott; vida bättre synes mig vara om Utskottet verkligen egde sin nu sjelftagna rätt att blott och bart omförmäla en regeringshandling, äfven om deraf ej blefve annan följd än att Kammaren kommer i tillfälle att tala om saken en stund, och, sedan den talat sig trött, lägga Utskottets anmälan till handlingarne. Men för att sådant lagligen skall kunna ske, måste någonting föregå — och det är en *grundlagsändring*. Om Kon-

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

stitutions-Utskottet, såsom vi af dess både ord och gerningar kunna förnimma, anser 106 och 107 §§ Regeringsformen icke vara tidsenliga, — hvarför begagnar då icke Utskottet sin grundlagsenliga rätt att föreslå ändringar i dessa stadganden? Det vore ett förfaringssätt, som man kunde gilla. Men hyser man aktning för grundlagens bokstaf och för den anda, som står bakom bokstafven, tror jag, att man ovilkorligen måste ogilla det förfaringssätt Konstitutions-Utskottet i det föredragna betänkandet låtit komma sig till last.

Ännu mindre lär kunna gillas att man af denna rena grundlagsfråga velat göra en partifråga. Det var med verklig ledsnad jag hörde en talare yrka, att Riksdagen måtte *med godkännande* af Utskottets förfaringssätt lägga betänkandet till handlingarne. Ty hvad innebär väl detta yrkande? Vi veta ju alla, hvilket stort antal af denna Kammares ledamöter, som står bakom samme talares ord, och vi kunna derföre hafva all anledning befara, att hans yrkande skall vinna seger vid voteringen. Desto mera beklagar jag, att hans yrkande framkommit; ty om någon fråga bör undandragas partisynpunkterna, så är det väl då det gäller att lugnt och opartiskt tolka grundlagen. Med hänsyn till sagde yrkande finner jag mig emellertid böra förena mig med dem, som yrkat att punkten må *med ogillande* läggas till handlingarne.

Herr Jöns Rundbäck: En talare på skånebänken yttrade i förmiddags från talarestolen, att Konstitutions-Utskottets förfarande i denna fråga vore något alldeles enstaka i riksdagsannalerna. Det är i sanning förvånande hvad denne talare, hvilken jag för öfrigt vet besitter stora kunskaper, användt sin tid väl att studera alla riksdagsannalerna och det förvånar mig ännu mera att höra det sjelfförtroende, som röjer sig i ett sådant yttrande. Jag vågar dock gent emot den mångbeläste talaren yttra, att han antingen icke läst eller läst orätt i riksdagsannalerna, ty Konstitutions-Utskottets memorialer i dechargefrågan från t. ex. 1818, 1821 och 1868 års riksdagar visa, att Konstitutions-Utskottet då förfarit på samma sätt som nu, d. v. s. att Utskottet låtit till Riksdagens kännedom komma vissa regeringsärenden, utan att dock hafva funnit skäl att göra anmälan vare sig enligt 106 eller 107 § Regeringsformen. Den ärade talaren har sålunda som sagdt antingen icke alls läst riksdagsannalerna eller har han läst dem rasande. Denne talare förmenade, i likhet med många andra med honom, att ett sådant förfarande icke skulle vara tillåtligt på grund af stadgandet i 90 § Regeringsformen. I så fall skulle 52 § Riksdagsordningen platt intet hafva att betyda, der det säges: »Vid Kamrarnes sammanträden eger hvarje dess ledamot rätt att till protokollet fritt tala och utlåta sig i alla frågor som under öfverläggning komma och om lagligheten af allt, som inom Kammaren sig tilldrager».

Hvad är det nu, som föreligger? Jo, de regeringsärenden, hvarom hela detta utlåtande handlar. Det har mångfaldiga gånger, nästan hvarje år jag varit riksdagsman, förekommit, att en eller annan talare, utan att af Konstitutions-Utskottet någon anmärkning blifvit framstäld, funnit anledning att upptaga de der förehafda regeringsärenden och i ett eller annat afseende klandra det sätt, hvarpå man dervid tillväga-

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

gått; hvarför skulle det då icke få ske nu? Låtom oss tillse, hvad 106 och 107 §§ Regeringsformen innehålla. Sedan den förra af nämnde §§ upptagit de fall, då en föredragande statsrådsledamot bör ställas under åtal inför riksrätt, heter det i sista stycket af 107 §: »Allt, hvad *Riksdagen* efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning af ny Riksdag i samma mål vara tillåten.» Det är således i sista hand Riksdagen, som i detta fall har granskningsrätten sig förbehållen; eljest stode orden der förgäfves. Icke heller torde, efter mitt förmenande, 90 § samma grundlag betaga en riksdagsman rättigheten att få tala öfver frågor, som här förekomma. Skulle det hafva gått så långt, att, sedan Konstitutions-Utskottet granskat och läst alla protokollen, man icke vidare skulle få tala om dem? Jag hoppas, att en sådan tydning aldrig kommer att vinna gehör.

Hvad reservationsrätten beträffar, så har Herr Dickson och många med honom framstält den åsigten, att en ledamot af Utskottet icke skulle hafva en sådan rätt, då icke Utskottet framstält någon anmärkning. Skulle då jag, som nästan ensam bland denna Kammares ledamöter i Utskottet reserverat mig, varit nödsakad att instämma med Utskottet, ehuru jag hyst en annan mening än Utskottet, men ändå icke funnit skäl till någon anmälan efter 106 eller 107 §? Då jag varit af annan mening än Utskottet, skulle jag icke då haft reservationsrätt? Jo visst, ett motsatt förhållande är alldeles otänkbart. Men derför att man reserverat sig, är det icke dermed sagdt, att man skall vara nödsakad göra något yrkande med afseende å en eller annan regeringshandling. Sådan är praxis och jag tror att den kommer att så förblifva. Utskottets vice ordförande och den af honom citerade rättslärde hafva också visat, att det kan tillgå på detta sätt.

Man har vidare talat om förfaringssättet med denna fråga inom Utskottet. Visserligen framställdes der proposition på, att anmärkningen skulle förfalla; och den föll också, d. v. s. frågans behandling efter 106 eller 107 §. Men icke förföll derigenom för Utskottet dess rättighet att skrifva sitt betänkande och deri omförmäla saken.

Beträffande den anmärkning, som var ifrågasatt rörande inköpet af Hallsberg—Motala—Mjölby-banan och den i sammanhang dermed stående frågan om jords upplåtelse till jernvägen, så må jag säga, att, hade framställningen i denna fråga utgått ifrån regeringen, hade åtminstone flera inom Utskottet sannolikt yrkat att 106 § bort tillämpas. Men vi känna till, att statsrådets ledamöter på goda grunder afstyrkte Kongl. Maj:t från att framlägga något förslag i nämnda fråga och att det var en enskild motionär i Första Kammaren, som såsom sitt upptog förslaget att inköpa banan. Anmärkningen rörer sålunda icke så mycket regeringen, utan tvärtom den som genomdref frågan vid riksdagen och blott med några få rader utan någon föregående utredning och utan några närmare bestämmelser så att säga bortkastade 4 millioner. Skulle man under sådana förhållanden icke ens få tala om, huru saken tillgått? Men någon *anklagelse* föreligger väl icke derför. Som sagdt stälde Riksdagen till Kongl. Maj:ts förfogande för ändamålet ett belopp af *högst* 4,000,000 kronor. Med ordet »högst» anser jag för min del, att Riksdagen förklarat, att utöfver berörda belopp

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

finge man ej gå, detta belopp finge ej öfverskridas. Men onekligt är, att de afgälder, som årligen böra utgå af jernvägen, öfverskjuta de 4 millionerna; detta kan väl icke bestridas. Nu säger man att köpet har skett *en* gång, men afgälderna skola oupphörligen för hvarje år utgå. Ja, men om jag är ombudsman för en person, som tillsagt mig att köpa den och den egendomen för det och det priset, och jag kommer tillbaka och har köpt egendomen, men det dervid befinnes, att den är belastad med diverse afgälder för t. ex. dit ledande vägar, vattentillgång o. s. v., så måste väl min hufvudman, köparen, hafva rätt att säga mig: summan som var bestämd för egendomen blir genom denna årliga afgälden större än jag medgifvit att betala för egendomen och afstår jag antingen från köpet eller får ombudet betala skilnaden. Det kan blifva ej obetydliga årliga utgifter och egendomligt förefaller det, att, då staten för ett bestämdt belopp af 4 millioner köpt en jernbana, man sedermera kommer och säger att vissa årliga afgälder, som det åligger jernvägens egare att i all framtid betala, ej äro inräknade i köpesumman. Dessa afgälder borde naturligtvis hafva kapitaliserats och värdet dragits från de 4 millionerna. Sedermera hade staten såsom jernbanans nye egare kunnat årligen betala dessa afgälder till jordegarne, utan att banan ändå kostat mera än Riksdagen för dess inköpande bestämt. Det är ej för det jemförelsevis lilla beloppets skull, utan af en annan anledning, jag för min del fäster särskild vigt vid denna sak. Efter hvad man hör, finnas ännu många bolag, som vilja sälja jernvägar till staten, och sannolikt komma ännu många banor att hembjudas staten. Då torde vara nyttigt att denna fråga om afgäldernas inberäknande i köpeskillingen blifvit uppmärksammad. För min del hoppas jag derför att frågan om det sätt, hvarpå vederbörande gått till väga vid afslutande af köpet utaf Motala—Mjölby-banan, ej är utspelt genom det omnämnande deraf, som influtit i Konstitutions-Utskottets betänkande. Det är ej blott Konstitutions-Utskottet, som granskar, utan äfven Statsrevisionen och jag hoppas att när herrar statsrevisorer en gång komma till denna fråga, de då skola upptaga saken.

Hvad beträffar den andra af Utskottet omförmälda regeringsåtgärden, så torde det vara i friskt minne att Riksdagen i fjor efter lifliga strider vägrade att lemna anslag till förbättringsanstalten vid Hall. Då oaktadt detta Chefen för Justitiedepartementet funnit sig oförhindrad att tillstyrka Kongl. Maj:t att af fångvårdsmedel lemna det understöd, Riksdagen vägrat, synes det mig som om Konstitutions-Utskottet genom att ej omnämna saken skulle hafva godkänt bemälde Departementschefs handlingssätt. Ty den som tiger, han samtycker, heter det. Men här hafva vi ändå fått höra sägas och upprepas att Konstitutions-Utskottet ej får yppa hvad som står i statsrådsprotokollen. Man skulle således ej få yppa regeringshandlingar, som alla menniskor känna! Sådana allmänt bekanta hemligheter äro både frågan om Motala—Mjölby-banans inköp och om understödet för kolonien vid Hall. Jag hade läst om dem i tidningarne långt förrän jag någonsin såg dem behandlade i statsrådsprotokollen. Så beskaffade hemligheter torde man utan all fara kunna framlägga för Kamrarne. Hela verlden känner dem förut och genom att tiga tager Utskottet på sig ansvaret för att på sätt och vis hafva godkänt dem.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

Jag stadnar tills vidare härvid och yrkar emellertid, att Kammaren måtte med godkännande af Utskottets förfarande lägga denna del af betänkandet till handlingarne. Innan jag slutar, ber jag likväl ännu en gång talaren på malmöbänken att läsa riksdagsannalerna litet bättre.

Herr J. Andersson i Häckenäs: Att börja med får jag upplysa, att jag ej var tillstädes i Utskottet, då denna principfråga afgjordes, nemligen frågan om dechargebetänkandet skulle få motiveras eller ej, och de två här omförmälde regeringsåtgärderna omförmälas i betänkandet, utan att likväl göras till föremål för anmälan jemlikt någon af de två straffparagraferna i grundlagen. Jag var ej närvarande, då betänkandet justerades och utskottspluraliteten beslutade att ifrågavarande åtgärd skulle i betänkandet omförmälas. Men detta hindrar ej, att jag gillar sjelfva principen, utan att ändå gilla de frågor, som här äro intagna. Hade jag varit närvarande vid tillfället, hade jag sannolikt kommit att i detta afseende reservera mig. Men sjelfva principen deremot, eller att Konstitutions-Utskottet bör hafva rätt att motivera sitt dechargebetänkande, gillar jag fullkomligt. Mot denna princip har jag hört åtskilliga talare framlägga starka protester under åberopande af än den ene och än den andre grundlagsparagrafen. Talaren på malmöbänken åberopade bland annat 60 och 76 §§ Riksdagsordningen. Dessa paragrafer hafva till öfverskrift »*Ärendenas behandling i Kamrarne*», och jag vill hemställa om denna rubrik i någon mån passar in på den fråga, som här föreligger. Här är icke fråga om ärendens handläggning i Kamrarne, utan om ärendens behandling i Konstitutions-Utskottet.

Det har åberopats, i synnerhet af en talare, 90 § Regeringsformen såsom absolut och bestämdt motsägande en sådan rätt. Hvad säger nu 90 § Regeringsformen? Jo, den stadgar att »under Riksdagens, dess Kamrars eller Utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, än grundlagarne bokstafligen föreskrifva, komma frågor om embets- och tjenstemäns till- och afsättande, regerings- och domaremaktens beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares och korporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon lag, författning eller inrättning». Undersöker man nu, för att se huruvida Utskottet, såsom man påstått, öfverskridit sin befogenhet, hvad grundlagarne i detta fall föreskrifva, så finner man, att 2:dra mom. i 38 § Riksdagsordningen, som är det enda lagrum som lemnar någon slags instruktion för Konstitutions-Utskottet, innehåller: »Utskottet åligger ock att äska de i Statsrådet förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rörer kända och af Utskottet uppgifna händelser kunna fordras. Om Utskottets rätt och pligt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen *anmäla* de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd — — —.» Här säger grundlagen, att Utskottet eger rätt att hos Riksdagen anmäla saker, som det funnit vara anmärkningsvärda, och det är icke att anmärka, då en anmälan göres. Vidare åligger det Utskottet, enligt

det citerade grundlagsstadgandet, att vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd. Detta hänvisar på 106 och 107 §§ Regeringsformen, så att Utskottet skall vidtaga de åtgärder i anmärkningsväg, som dessa §§ föreskrifva. Hvilken grundlagsparagraf man än läser, gifver den, efter min tanke, stöd åt Utskottets praxis i detta fall, men icke åt ett motsatt förfarande. Jag vill också hemställa huruvida det i praktiskt hänseende kan medföra någon skada, att Utskottet eger rätt, såsom det enligt min åsigt har, att hos Riksdagen anmäla ett ärende, med afseende hvarå Utskottet ansett att förfarandet för framtiden borde rättas. Det är möjligt, att det endast tillkommit genom ett förbiseende hos vederbörande, som man i allmänhet är benägen att glömma, men man vill icke att det skall upprepas. När ett ärende af nyssnämnda beskaffenhet sedermera förekommer till behandling i Kamrarne, har vederbörande statsråd tillfälle att förklara sig i den fråga, som Utskottet ansett böra bringas till Riksdagens kännedom, utan att derjemte yrka någon ansvarspåföljd. En nöjaktig förklaring kan då afgifvas och saken blifva å ömse sidor utredd till allas tillfredsställelse. Så har också skett nu med en af de frågor, som utskottsmajoriteten ansett sig böra hos Riksdagen anmäla. Vederbörande chef för Civildepartementet har deröfver yttrat sig på ett sätt, som åtminstone för mig är fullt tillfredsställande. Detsamma skulle inträffa med andra sådana frågor, så att, sedan tillfälle till ömsesidiga förklaringar lemnats, de blifva nöjaktigt utredda och sedan glömda, men på samma gång kan deraf hemtas en påminnelse att för framtiden iakttaga nödig försigtighet.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

En talare har sagt, att man icke bör göra saken till en partifråga. Men hvem har gjort den till en partifråga? Jo, lika mycket denne talare som någon af Konstitutions-Utskottets ledamöter. Dessa hafva endast försvarat sig, då de blifvit anfallna och tillvitade, att de öfverskridit sin befogenhet enligt grundlagen. Det är något helt annat än att göra saken till en partifråga. Frågan beror helt och hållet på olika tydningar af grundlagen, och man kan ganska ofta hafva olika meningar om tolkningen af ett grundlagsbud, men man bör väl i allmänhet vara ense om hvad som egentligen står i öfverensstämmelse med grundlagen. Likaså väl som det är för andra utskott tillåtet att motivera sina förslag och utlåtanden och låta sitt betänkande åtföljas af reservationer, så är, enligt min tro, ett sådant tillvägagående tillåtet för Konstitutions-Utskottet, i synnerhet som, såsom jag förut nämnt, det, efter min öfvertygelse, är en påtaglig fördel i alla afseenden att sådana frågor, som anses på något sätt anmärkningsvärda, bringas till Riksdagens kännedom för att förklaras och få sin lösning. Det kommer i alla fall på en eller annan väg till allmänhetens kännedom. Då blir det misstydt och i allmänhet utredt på ett sätt, som är mera till skada än gagn. Blir deremot det anmärkta förhållandet offentligen förklaradt, så skingras alla misstydningar och hvad som blifvit anmärkt kan ofta vederläggas. I § 107 Regeringsformen heter det: »Skulle Konstitutions-Utskottet anmärka, att Statsrådets ledamöter samfäldt eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroende-

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

embete utöfvat, ege då Utskottet att sådant tillkännagifva för Riksdagen, hvilken, om den finner rikets väl det kräfva, kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att han ville ur Statsrådet och ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord.» I förevarande fall har Konstitutions-Utskottet icke ansett sig kunna tillämpa denna straffparagraf — som det, enligt deras åsigt, hvilka ogilla Utskottets förfarande, skulle hafva varit Utskottets ovilkorliga skyldighet att göra — utan i stället, i öfverensstämmelse med 57 § Riksdagsordningen, använde den mildare formen af blott och bart en anmälan; och jag ber att härvid få påpeka, att det, åtminstone enligt min mening, är ett ganska stort svalg mellan att godkänna en sak och att helt och hållet döma den straffvärd. Konstitutions-Utskottet har kanske ofta, ja oftare än önskligt, nödgats framkomma med anmärkningar enligt 107 §, som bort eller böra kunna undvikas genom en blott anmälan. Det har för visso icke kunnat vara våra grundlagsstiftares mening, att grundlagen skall tolkas på dylikt sätt. Så har ock visat sig i praxis vara förhållandet och till och med 1809—1810 årens grundlagsstiftare sjelfva tillerkänna Konstitutions-Utskottet och Riksdagen en sådan rätt som den, hvarom här är fråga, nemligen att anmäla och diskutera förhållanden, som man icke anser böra ställas under någon straffparagraf. Sådana fall hafva ock på senare tiden ofta inträffat.

För min del anser jag ingalunda, att Konstitutions-Utskottet i detta fall öfverskridit sin befogenhet, utan tvärtom bör kunna fordra erkännande derför att det förfarit rätt och grundlagsenligt.

Något särskildt yrkande har jag icke att framställa.

Herr Borg: Sedan jag begärde ordet, hafva flera ledamöter af Konstitutions-Utskottet på ett för mig fullt tillfyllestgörande sätt tillbakavisat de anmärkningar, som rigtats mot Utskottet, hvadan jag icke skall blifva mångordig.

Märkvärdigt nog hafva, såsom ock under diskussionen anmärkts, flera föregående riksdagar hållit till godo med samma behandlingssätt af här omhandlade frågor, som det hvarför innevarande års Konstitutions-Utskott fått uppbära så mycket klander. Men icke blott detta. Äfven en af vårt lands förnämste rättslärde och tillika gammal ledamot af Konstitutions-Utskottet, Herr Rydin, har i skrift tydligen uttalat den åsigt, att Konstitutions-Utskottet har rätt att, på samma sätt som Utskottet nu gjort, utan för sådana mål, som kunna anmärkas enligt 106 och 107 §§ Regeringsformen, anmäla äfven andra punkter samt motivera denna sin åtgärd. Jag menar, att flera riksdagars sålunda gifna exempel och den rättslärdes uttalade åsigt lemna tillräckligt stöd för Konstitutions-Utskottets beteende vid detta tillfälle.

Jag hemställer för öfrigt huru man skall kunna komma till ett betänkande, om icke majoriteten får efter bästa insigt och öfvertygelse uppsätta detsamma, när det icke enligt bokstafven strider mot grundlagen. Kanske man vill att minoriteten skall göra det! Men hur skulle man då tillvägagå? Jag vet ingen annan utväg att få fram till Riksdagen frågor, som icke äro anmärkningsbara enligt §§ 106 och 107 Regeringsformen, än i form antingen af reservation eller, såsom nu

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

skett, helt enkelt af en anmälan. I hvilketdera fall som helst handlar man fullt grundlagsenligt.

Detta i afseende på det rättsliga i frågan. Hvad angår den praktiska delen deraf, så förefaller det mig åtminstone märkvärdigt, om man skulle söka i en så utomordentlig hemlighetsfullhet innesluta regeringens åtgärder, att man icke kunde beröra dem utan att ställa en eller annan minister under åtal.

Jag tror tvärtom att hela det konstitutionella lifvet och utvecklingen skulle vinna på, om Riksdagen sålunda finge på en gång taga hela regeringssystemet i betraktande och långt ifrån att landet eller ministèren eller Riksdagen skulle förlora derpå, tror jag att det skulle vara en stor vinst, om så kunde ske. Jag medgifver att för närvarande finnes i grundlagen hinder för att göra detta, åtminstone i den utsträckning jag skulle önska, men jag är fullt förvissad att förr eller senare kommer en sådan förändring att införas hos oss, liksom den redan förut är införd i andra mera konstitutionelt utvecklade stater.

Herr Ekenman: Under förmiddagens plenum yttrade en ärad ledamot af Konstitutions-Utskottet, att han för sin del funne det starkaste bevis för detta betänkandes grundlagsenlighet deruti, att Utskottets ordförande icke vägrat proposition å detsamma, hvilket han efter den ärade ledamotens åsigt måste hafva gjort, derest han funnit något grundlagsvidrigt i betänkandet. Ja, detta skäl kunde vara ganska vigtigt, om i grundlagen funnes stadgadt, att Utskottens ordförande ega någon befogenhet att vägra proposition. Det stadgas visserligen i 61 § Riksdagsordningen, att Kamrarnes talmän ega att vägra proposition, när de finna väckt fråga strida mot grundlagslydelse, likasom derom, huruledes den i följd af sådan vägran möjligen uppkommande konstitutionella konflikten mellan Kammare och dess talman skall lösas. Men jag söker förgäfves i grundlagarne efter ett stadgande, som gifver utskottsordförande sådan befogenhet. Till dess jag blir öfverbevisad om origtigheten af denna min uppfattning, lärer det skäl, nämnde talare anfört, icke kunna anses hafva någon betydelse, utan torde kunna helt och hållet lemnas å sido.

Vid den debatt, som i denna fråga egt rum i Första Kammaren, yttrade Utskottets ordförande, såvidt jag kunnat af redogörelser i tidningarne inhemta, att 107 § Regeringsformen vore ett tungt vapen. Jag vill icke bestrida det. Jag tror till och med att det är en stor disproportion emellan Utskottets förmåga att föra detta vapen och tyngden af detsamma, men derföre vill jag icke medgifva att Utskottet må ur en annan arsenal, än den grundlagen anvisar, söka erhålla lättare och smidigare vapen. I detta fall äro 106 och 107 §§ Regeringsformen bestämmande för Utskottet. Utskottet har icke satt i fråga att använda den 106:te §, och Utskottet har förklarat att den 107:de § icke är tillämplig. Deraf kan jag icke finna annat, än att en logisk tillämpning af ifrågavarande §§ fordrat att saken bort läggas ad acta. Men så har Utskottet icke förfarit. Utskottet har funnit en annan utväg, som icke finnes medgifven i grundlagen, nemligen att »redogöra» för vissa regeringsåtgärder, som ansetts förtjenta af särskild uppmärksamhet.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

Om nu Riksdagsordningen, Regeringsformen eller våra öfriga grundlagar i sådant fall som detta anses vara otillräckliga, må de då ändras i behörig ordning. Men jag vill icke medgifva Konstitutions-Utskottet — det må vara sammansatt af de lärdaste, skickligaste och skarpsinnigaste män inom representationen — att efter sitt godtfinnande komplettera denna brist. Jag vill icke vara med om att i något fall sätta godtycket öfver lagen, det är en väg, som är farlig att beträda, och hvars begagnande man vanligen får bittert ångra. På grund af hvad jag sålunda anfört får jag vördsamt yrka, att Utskottets betänkande med ogillande af Utskottets förfarande må läggas till handlingarne.

Herr Casparsson: Om den man, som skrifvit 1809 års Regeringsform, uppstode och finge åhöra den diskussion, som här i dag egt rum såväl på förmiddagen om Herr Bang som sedermera, tror jag verkligen att det skulle blifvit hans tur att »blifva bang» öfver de åsigter om 107 § Regeringsformen, som hos Riksdagens officielle grundlagstolkare gjort sig gällande.

Utskottets vice ordförande har anfört ett yttrande ur ett arbete af Professor Rydin »Om den Svenska Riksdagen».

Jag beklagar att han icke också ur samma arbete anförde det sakrika yttrande, som Regeringsformens snillrike författare Hans Järta fälde angående rätta uppfattningen af dess 107 §. Jag tror att detta skulle varit uppbyggligt för Kammaren och äfven bidragit till att reda den ärade vice ordförandens egna begrepp i denna fråga.

Då 1809 års lagstiftare nedskrefvo 106 och 107 §§ i Regeringsformen, afsågo de att i den förra ega en sköld och i den senare ett svärd mot våld, veld och godtycke, och jag tror att de öden, svenska folket då nyss genomgått, väl berättigade en sådan försigtighet. Under de 70 år, som sedan dess förflutit, har denna § 107 så småningom förvandlats till en slags gammal hederlig konstitutionel gårdvar, som man vill skall morra, så snart den förnimmer något misstänkt. — Man har helt och hållet vändt ut och in på hvad 1809 års grundlagsstiftare dermed menat.

Utskottets vice ordförande har emellertid uppläst ett yttrande ur Professor Rydins förut nämnda arbete. Jag beklagar att jag icke är i tillfälle att kunna vederlägga hans tillämpning deraf, enär, då jag nyss i Riksdagens bibliotek anhöll att få låna boken, jag fick till svar att den redan vore utlånad till Konstitutions-Utskottet. Jag kan derför icke nu vederlägga den ärade vice ordföranden. Jag vet att Professor Rydins uppfattning om Konstitutions-Utskottets rättigheter är ganska liberal. Han erkänner reservationsrätten och äfven Utskottets rättighet att ur principiel synpunkt göra anmärkningar mot regeringsåtgärder, men jag vågar högeligen betvifla att han medgifvit, att anmärkningar, som redan en gång af Utskottet förklarats förfallna, på en omväg skola kunna åter upptagas, såsom nu i detta fall skett.

Herr vice ordföranden yttrade vidare, att det tillhörde motsidan att bevisa, att ett sådant förfaringssätt vore förbjudet. Då skulle

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

också den satsen gälla, att hvad som icke är förbjudet, är tillåtet, och detta är en farlig sats, ty vill man uppställa den, kommer man lätt till vidunderliga konklusioner. — Jag skall genast andraga ett exempel härpå. Det är i Regeringsformen icke förbjudet att stjäla, alltså är det i Regeringsformen tillåtet att stjäla. Men detta är förbjudet i allmän lag, invänder man. Visserligen, men hvad som är tillåtet enligt Regeringsformen kan icke vara förbjudet i allmän lag, således måste det vara tillåtet att stjäla.

Genom att uppställa dylika vidunderliga premisser kommer man till lika vidunderliga konklusioner. Det värsta för en sak är icke att skickligt anfallas, men att klent försvaras. Jag vill icke ingå i något bedömande af hurudant anfallet varit, men på mig åtminstone har försvaret gjort det intryck, att det varit särdeles klent. Då man väl får antaga att Kammaren i Konstitutions-Utskottet insatt sina i lagtolkning förfarnaste män och då de skäl dessa till försvar för Utskottets åtgörande anfört alla varit ganska sjuka och svaga, drager jag deraf den slutsatsen att saken äfven är ganska sjuk och svag, och derföre förenar jag mig med dem, som yrkat att betänkandet, med ogillande af Utskottets förfaringssätt, måtte läggas till handlingarne.

Herr Sjöberg: Det förefaller mig att i denna fråga, liksom i så många andra vigtiga frågor, hvar och en lärer behålla sin mening, huru uttömmande diskussionen än må vara, och hvilka skäl än må å ena eller andra sidan framläggas. Jag har således icke begärt ordet under någon förhoppning att kunna rubba en öfvertygelse, som synes rotfästad åtminstone hos Konstitutions-Utskottets egna ledamöter; men å andra sidan hafva de skäl, jag från det hållet hört, icke rubbat den åsigt, jag vid flera tillfällen uttalat, om origtigheten af det förfarande att till Riksdagens kännedom låta komma något ärende, som icke Konstitutions-Utskottet i dess helhet eller dess pluralitet, på grund af 107:de §:n Regeringsformen, funnit sig böra för Riksdagen tillkännagifva. Jag hoppas, att man skall erkänna konseqvensen af denna min uppfattning, då jag tillika påstår, att denna rätt icke heller tillkommer någon enskild reservant inom Utskottet. Sådan är otvifvelaktigt grundlagsstiftarens mening och sådan var äfven uppfattningen hos den auktoritet, som den näst föregående ärade talaren åberopade, nemligen att det i grundlagen tydligen förutsättes att icke något ärende, under hvilken form det vara må, än som Konstitutions-Utskottet eller dess flertal, jemlikt nyss åberopade paragraf, beslutat att anmäla, må komma till Riksdagens kännedom. Det synes mig alldeles gifvet, att någon annan slutsats icke kan dragas ur de stadganden, som förekomma i §§ 90, 106 och 107 Regeringsformen, § 38 Riksdagsordningen jemte § 2 mom. 4 Tryckfrihetsförordningen, hvilket sistnämnda lagrum, såsom Herrarne hafva sig nogsamt bekant, ovilkorligen förbjuder tryckning af Konstitutions-Utskottets protokoll förrän efter en viss längre tid. Men huru man än må tala om denna sak, blir förhållandet dock, såsom jag nyss antydde, att hvar och en bibehåller sin mening, och vi hafva sett, att äfven vid näst föregående riksdag fråga om en dylik anmälan som den förevarande, utgjorde föremål för Kammarens öfverläggning, ehuru

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

den då framkom i den blygsammare formen af en reservation. Här deremot har Utskottet principielt omfattat såsom sin åsigt, att det är fullkomligt rigtigt att tala om ärenden, hvilka ansetts vara af beskaffenhet, att § 107 Regeringsformen icke kunnat på dem tillämpas; och för att ännu mera illustrera saken hafva vi hört dessa Herrar, hvilka ansett en viss sak böra anmälas enligt nämnda paragraf, uttryckligen förklara, att det icke var deras mening att denna paragraf skulle tillämpas — nej, långt derifrån — men att man ansett sig icke kunna underlåta att för Riksdagen framlägga den sak, hvarom fråga vore.

För att ytterligare styrka, att Konstitutions-Utskottet skulle varit i sin goda rätt, då det gjort en så beskaffad anmälan som den ifrågavarande, har Utskottets vice ordförande yttrat, att då Utskottets ordförande icke vägrat att framställa proposition på yrkandet om en sådan anmälan, så bör man deraf sluta, att saken varit fullkomligt grundlagsenlig. Jag måste således antaga, att när Konstitutions-Utskottets vice ordförande uttalat sig så, han också måste hysa den åsigten, att icke blott *Konstitutions-Utskottets* ordförande, utan äfven hvarje annat utskotts ordförande eger grundlagsenlig rätt att vägra proposition, och det är deri, som jag tror att Konstitutions-Utskottets vice ordförande gör sig skyldig till ett misstag. En utskottsordförande kan visserligen, enligt mitt förmenande, i en fråga, sådan som denna, om han anser den vara grundlagsvidrig, säga att han finner sig vara af grundlagen förhindrad att upprifva ett redan fattadt beslut, men om Utskottets flertal icke godkänner denna uppfattning, så ligger det i sakens natur, att ordföranden måste framställa proposition å förslaget. Det är icke samma förhållande mellan ordföranden i ett utskott och öfriga ledamöter i detsamma, som emellan talmannen i en kammare och kammaren. Grundlagen har gifvit en tydlig anvisning, huru dylika stridigheter, som uppkomma mellan talmannen och kammaren, skola behandlas, men den har icke anvisat något sätt att slita sådana tvister, som möjligen kunna uppkomma mellan ett utskott och dess ordförande. Följaktligen har Utskottets ordförande uti ifrågavarande fall alldeles icke kunnat vägra proposition, då flertalet inom Utskottet det påyrkat.

En ledamot af Konstitutions-Utskottet, Herr Jöns Rundbäck, ville med innehållet af 90:de § Regeringsformen visa, att det skulle vara Utskottet tillåtet att yttra sig om hvilka saker som helst, och han åberopade såsom stöd härför, att här i Kammaren förekomme allehanda ärenden och att man här talade om allt möjligt, det vill säga äfven om sådana saker, som icke hörde till ett förevarande ärende. Ja, deri har han fullkomligt rätt, och jag har under flera riksdagar gjort samma erfarenhet. Och icke nog med det: man har, efter mitt förmenande, i sitt allehanda tal gått så långt, att man icke blott snuddadt vid denna 90:de §, utan också gjort sig skyldig till ganska betänkliga ingrepp i densamma. Men jag väntade dock icke, att en ledamot af Konstitutions-Utskottet skulle anse ett sådant förfaringssätt rigtigt, och jag kan derföre icke underlåta att till den kraft och verkan, det må medföra, framhålla hans, såsom mig synes, temligen besynnerliga argumentation i denna fråga.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

Emellertid, mine Herrar, står det nu fast, att vi befinna oss i motsatta läger. Första Kammaren har, såsom Herrarne veta, beslutat att lägga den ifrågavarande punkten till handlingarne under förklarande, att Kammaren ogillar Utskottets förfaringssätt. Deremot har inom denna Kammare Herr vice ordföranden i Stats-Utskottet väl påyrkat punktens läggande till handlingarne, men med det uttryckliga förklarande, att Kammaren godkänner Utskottets förfaringssätt. Vidare veta vi alla, huru meningarne hafva brutits och andarne kämpat emot hvarandra, och slutet blifver ändock, att hvar och en håller på sin öfvertygelse. Vid sådant förhållande vill jag hemställa till de ärade Herrar, hvilka af denna Kammare invalts uti Konstitutions-Utskottet, om det icke vore lämpligt att försöka åstadkomma en sådan ändring af 107 § Regeringsformen, att den kunde passa såväl för deras åsigter som för de närvarande tidsförhållandena. Det kan väl icke nekas, att denna paragraf i sin nuvarande form är temligen klumpig och otidsenlig. Jag skulle för min del icke tveka att låta hela paragrafen försvinna, derest icke — och detta är det enda skäl, jag kan finna för dess bibehållande — Konungen fortfarande hade envälde inom den ekonomiska lagstiftningens område. Ur denna synpunkt kan det möjligen finnas skäl för den myndighet, som Konstitutions-Utskottet i första rummet och Riksdagen i det andra kan utöfva på grund af 107 § Regeringsformen. Men det måste väl å andra sidan medgifvas, att förhållandena numera äro väsentligen olika mot hvad de voro på den tid, då denna paragraf tillkom. Vi skola besinna, att enligt regeln fem år då förflöto emellan hvarje Riksdag och senare tre. Numera sammanträder ju Riksdagen hvarje år och nog måtte den hafva tillräckligt många utvägar och tillräckligt stark myndighet för att visa sitt missnöje med en eller annan af Konungens rådgifvare utan att behöfva tillgripa ett sådant vapen att formligen hos Konungen anmäla honom till afsättning, hvilket ju dessutom förutsätter något, som gör saken ännu mera orimlig, nemligen att Konungen måhända icke skulle fästa afseende å en sådan framställning. Jag tillåter mig derföre uppmana Utskottets ärade vice ordförande och ledamöter i denna Kammare att söka utfinna ett medel, hvarigenom det efter min uppfattning begränsade utrymmet för Utskottets verksamhet kunde blifva något utvidgadt och sålunda dylika framställningar, som de af Utskottet nu gjorda, äfven kunde med fog få plats i dess utlåtande. Man kan tänka sig en sådan rättighet så begagnad, att Utskottet skulle kunna åt sin framställning gifva en bild af regeringssystemet i dess helhet, lika väl till berömmelse som till klander; allt nog att man icke framkommer med sådana saker, som i sjelfva verket innebära sin egen dom och som, om de blefve bekanta för utlandets representationer, snart sagdt skulle göra oss till ett åtlöje. Jag säger att det kunde vara skäl att, ju förr desto hellre, tänka på en sådan åtgärd för att undvika de strider, som riksdag efter riksdag förnyas, och, under förutsättning, att Konstitutions-Utskottet blifver lika besatt följande riksdag som den nuvarande, torde man af detsamma kunna påräkna stöd för den uppfattning, som jag nu angifvit.

Men, om det nuvarande Konstitutions-Utskottet eller den pluralitet, hvilkens åsigt för nu förevarande frågas behandling varit afgörande,

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

finner för godt att låta 107 § Regeringsformen vara i oförändradt skick, vågar jag dock framställa den önskan, som jag förmodar delas af de fleste, att Utskottet, då det talar om allehanda sådana der saker, ville framhålla sådana, som kunna tjena Kammaren till större uppbyggelse och möjligen större nöje, än den nu ifrågavarande, och särskildt skulle jag vilja framhålla önskligheten deraf, att man icke framkommer med något sådant, som, om man får sätta tro till Konstitutions-Utskottets uppgift i denna del, gäller icke mera eller annat, än att Kongl. Maj:ts regering af statsmedel anvisat en summa af 75 kronor för ett helt år, för att man må kunna på en vårdanstalt mottaga 150 barn.

Beträffande sjelfva saken synes mig lämpligast, att memorialet i denna del måtte helt enkelt läggas till handlingarne.

Herr Linder: Redan hafva så många skäl blifvit anförda från så väl den ena som den andra sidan för de meningar, hvilka under diskussionen framstälts, att jag icke anser det vara behöfligt att närmare utveckla de grunder, som bestämt mig att ansluta mig till deras mening, hvilka yrka, att memorialet i denna del måtte *med ogillande af Utskottets förfaringssätt* läggas till handlingarna. Hvad grundlagarne föreskrifva Konstitutions-Utskottet i detta hänseende, finnes tydligen angifvet i § 107 Regeringsformen. Hvad som deremot är förbjudet, men likväl blifvit af Utskottet gjordt, finnes angifvet i § 90 af samma Regeringsform, och skälen för ett ogillande af detta förfaringssätt hafva, såvidt jag kunnat finna, blifvit fullständigt anförda af de talare, till hvilkas mening jag sluter mig. Man har visserligen mot hvad som till förmån för berörda mening anförts, sökt framhålla skäl, hvilka skulle bevisa, att Konstitutions-Utskottet rigtigt förfarit, och man har jemväl sagt — det yttrades, som jag vill minnas, af den talare, som först hade ordet i denna fråga — att 107 § Regeringsformen skulle vara en föråldrad lagbestämmelse, som man sålunda icke behöfde bry sig om. Men så länge man har en lag, gammal eller ny, måste väl de bestämmelser, lagen innehåller, efterlefvas, och ingen på grund deraf att man kan säga, att lagen är gammal, hafva rättighet att emancipera sig från åtlydnad deraf.

Man har också under diskussionen anfört, att motsidans skäl skulle vara svaga, derföre att, såsom man äfven kan se af de vid memorialet fogade reservationerna, åberopats än den ena, än den andra §:n ur grundlagarne; mångfalden och mångtaligheten af dessa åberopade §§ skulle visa, att de anförda skälen vore svaga. För såvidt som grundlagens bestämmelser äro att vid denna frågas bedömande åberopa, och för såvidt man får antaga, att det finnes ett organiskt sammanhang mellan grundlagens särskilda bestämmelser, så må det väl begripligtvis vara en möjlighet att från olika synpunkter till försvar för samma åsigt åberopa olika paragrafer i samma grundlag; och den omständigheten, att i grundlagen flere synpunkter för frågans bedömande i förevarande fall äro till finnandes, är väl så långt ifrån att utgöra ett bevis för de andragna skälens svaghet, att hon snarare innebär ett mångsidigt ådagaläggande af den här begångna grundlagsöfverträdelsen.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

Vidare hafva ett par skäl mot den uppfattning, hvartill jag ansluter mig, blifvit af Konstitutions-Utskottets vice ordförande anförda. Han menade nemligen, att de två uti ifrågavarande del af memorialet både refererade och kritiserade regeringsåtgärderna, enligt Utskottets beslut, icke skulle blifva föremål för en anmälan enligt 107 § Regeringsformen, men dock enligt ett Utskottets beslut N:o 2, som efteråt tillkommit, till Riksdagens kännedom meddelas; och han åberopade till stöd för detta klandrade och, såsom mig synes, äfven origtiga förfarande från Utskottets sida, att, då man medgifvit och fortfarande vill medgifva reservant rättigheten att till utskottsbetänkandet foga sin afvikande mening, det följdenligt väl också vore Utskottet i sin helhet tillåtet att i sitt betänkande anföra en mening, som innebär, att Utskottet afvikit från sig sjelf eller reserverat sig mot sig sjelf. Hvad vill det säga? *Kan* rimligen ett utskott såsom sådant eller *får* det under någon förevändning formligen reservera sig mot sig sjelf?

Samme talare sökte vidare ur andra källor än grundlagen sjelf hemta stöd för Utskottets förfarande i detta fall, nemligen från ett lösryckt yttrande ur en vetenskapsmans afhandling om den svenska Riksdagen. Då jag icke varit i tillfälle att se detta yttrande i det sammanhang, hvari det i den nämnda afhandlingen förekommer, och jag således icke kan bedöma, om och i hvad mån det kan i förevarande fall tillmätas någon betydelse, må den ärade vice ordföranden i Konstitutions-Utskottet ursäkta, att jag dervid icke kan fästa något afseende. Det är i allt fall icke *utom*, utan *ur* grundlagarne, som motiven för ett på grundlagarne beroende förfarande skola hemtas.

Såsom jag nu tagit mig friheten att i korthet visa, hafva de skäl, som under diskussionen från flera håll anförts mot det uttalade ogillandet af Utskottets förfaringssätt, varit af sådan beskaffenhet, att de icke kunnat rubba åtminstone min öfvertygelse i frågan; och jag anhåller derföre att, såsom jag redan antydt, få förena mig med dem, som yrkat, att denna del af memorialet måtte *med ogillande* läggas till handlingarne.

Herr Hedin: Jag skall anhålla att få yttra endast ett par ord. Dagen har varit lång. Den har varit varm, stundom till och med het. Nu när skuggorna redan börjat falla öfver valplatsen och det är tid för motståndarne att draga sig tillbaka, hvar och en till sina lägerplatser, skulle det då månne icke kunna anses vara med godt krigsbruk förenligt, att man, innan man skiljes åt, i all vänskaplighet saluterar hvarandra. Detta synes mig bäst kunna ske derigenom, att man å ömse sidor afstår från de framstälda ytterlighetsyrkandena. Å ena sidan kan man icke rimligen begära, att de, som hålla före, att Utskottet i denna sak öfverträdt sin formella befogenhet, skola gå in på att gilla Utskottets förfaringssätt; å andra sidan bör man icke heller undra, att de, som anse det mindre lämpligt, att åt Konstitutions-Utskottet med den höga ställning, som blifvit detsamma af grundlagen anvisad, skall gifvas en sådan tillrättavisning, som blifvit ifrågasatt af dem, hvilka yrkat, att Utskottets betänkande må med ogillande läggas till handlingarne, icke vilja biträda ett sådant yrkande, helst som ju Utskottets förfarande kan stödjas på vissa prejudikat. Hvartill

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

skulle det väl tjena att ställa dessa ytterlighetsyrkanden emot hvarandra i en votering? Icke till något gagneligt ändamål, men möjligen skulle det medföra den effekt, att derigenom lemnades någon grad af bitterhet qvar i sinnena. Om vi deremot förena oss om att helt enkelt lägga Utskottets utlåtande till handlingarne, så såras ju derigenom icke någon personligen och — hvad vigtigare är — kränkes icke heller något sakintresse. Jag anhåller således om proposition derpå, att Kammaren behagade lägga Utskottets nu föredragna yttrande till handlingarne.

Med Herr Hedin förenade sig Friherre *Koskull*, Herrar *Granlund* och *Toll*.

Herr A. Rundbäck: När jag för en stund sedan begärde ordet, hade ingen ännu framstält det yrkande, som af Herr Hedin nu blifvit väckt, och min afsigt var då att göra en dylik framställning. Sedan emellertid detta yrkande nu blifvit på ett talangfullt sätt framstäldt af den nämnde ärade talaren, har jag blott att till alla delar med honom instämma.

Herr Friherre Nordenfalk: Jag finner att Kammaren kan vara trött på den långa debatten, hvarunder, såsom en föregående ärad talare yttrade, den ena sidan icke tyckes mycket lyckas öfvertyga den andra, men jag begärde ordet för att svara på en fråga af en ärad talare på göteborgsbänken. Han uttalade såsom sin åsigt, att ett omförmälande, sådant som Konstitutions-Utskottet gjort, väl kunde vara ändamålsenligt, men dock enligt hans tanke icke med grundlagen fullt öfverensstämmande. Och han frågade i sammanhang härmed, hvarföre icke Konstitutions-Utskottet föreslår ändring i grundlagarne i sådant syfte. Jag ber att få svara derpå helt enkelt, att då Konstitutions-Utskottet icke anser grundlagens nuvarande bestämmelser hinderliga för det anmärkta förfarandet, så kan det icke heller tillkomma Utskottet att göra en sådan framställning.

Ett par andra talare, som sedermera yttrade sig, ber jag att med ett par ord få bemöta. En talare på upplandsbänken påstod, att jag i förmiddags yttrat en vådlig sats, nemligen att hvad som icke är uttryckligen förbjudet vore tillåtet. Detta beror på en missuppfattning af mitt yttrande; tankegången deri var, att då i 48 § Riksdagsordningen är lemnad en allmän bestämmelse om den reservationsrätt, som i allmänhet tillkommer utskottsledamöter, man alltmera kommit till insigt om att denna grundlagsbestämmelse måste gälla jemväl Konstitutions-Utskottet, då för detsamma intet undantag härvid förekommer. Jag slöt i analogi dermed, att, enär alla öfriga Utskott hade rättighet att *motivera* sina betänkanden, detta icke heller vore Konstitutions-Utskottet förbjudet, enär något sådant undantag ej kunde påvisas vara i grundlagen ens antydt. Detta torde vara något annat, än hvad den ärade talaren lade i min mun. Hans påstående, att hans anfall var starkare än försvaret, var en fras, som icke torde förtjena att vidare undersökas. Jag får blott säga, att då han mot den rättslärde, som jag på förmiddagen citerade och hvars deltagande under många år i Konstitutions-Utskottets förhandlingar var honom väl bekant, stälde en annan auktoritet, Hans Järta, det måhända dock icke torde vara fullt lämp-

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

ligt för någondera af oss att söka väga den ene statsrättslärde emot den andre. Det säkra är att äldre Riksdagar och Konstitutions-Utskott praktiskt gifvit den af mig citerade rätt.

Det är klart, att man i en fråga af principielt intresse, sådan som denna, på båda sidorna anser sig hafva stöd af grundlagen och åberopar sig dels på auktoriteter och dels på prejudikat. Hvad prejudikaten beträffar, vågar jag dock påstå, att fördelen är på min sida, emedan jag kunnat framvisa en följd af Konstitutions-Utskott, som haft samma åsigt och begagnat samma form som Utskottet nu, under det att motsidan väl icke kan finna något stöd för sin åsigt i det förhållande, att *icke alla* Konstitutions-Utskott begagnat ifrågavarande form.

En talare på stockholmsbänken stälde en uppmaning till Konstitutions-Utskottet att väcka proposition om en ändring i afseende på 107 § Regeringsformen. Jag kan icke finna något skäl, hvarför ej den ärade talaren sjelf, med begagnande af sin motionsrätt, föreslår en sådan ändring i det syfte, som han finner lämpligt. Jag tror, att en sådan motion skulle med intresse af Utskottet behandlas. I likhet med samme ärade talare anser jag det vara en lämplig utvecklingsform att ett s. k. principielt betänkande af Konstitutions-Utskottet afgifves vid redogörelsen för granskningen af statsrådsprotokollen, ehuru möjligen en sådan form för närvarande ej anses användbar. Den ärade talare på stockholmsbänken, mot hvilken jag nyss vände mig, yttrade också att Konstitutions-Utskottets ordförande hade skyldighet att framställa proposition på ett förslag, äfven om detta enligt hans åsigt vore grundlagsvidrigt. Om än så vore, är det likväl skilnad, om detta ålägges ordföranden efter votering bland ledamöterna eller om han gör det fullkomligt frivilligt och utan någon reservation.

En senare talares yttrande kunde jag ej fullständigt uppfatta till följd af sorlet i Kammaren. Han tycktes dock, äfven han, tala något om svaga skäl, men på hvilkendera sidan de skulle ligga kunde jag icke uppfatta. Så mycket kunde jag likväl uppfatta af hans anförande, att han tycktes vilja lägga i min mun en af honom uppgifven deduktion af flertalets rätt. Detta är icke öfverensstämmande med mitt yttrande, som gick ut derpå, att, då en enskild reservant inom ett Utskott har rätt att i sin reservation upptaga äfven sådana frågor, angående hvilka han icke gjort något yrkande, denna den enskilde ledamotens rätt ju icke kan förmenas ett så stort antal af Utskottets ledamöter, att de bilda flertalet.

Jag skall icke längre uppehålla Kammarens tid. Jag tror, att någonting vunnits genom diskussionen om denna vigtiga fråga, om ock mycket yttrats bredvid sjelfva saken. Från hvardera sidan har man med grundlagen i hand sökt försvara sin åsigt. Jag tror också, att denna är det enda rigtiga vapnet, och jag, för min del, kan icke känna någon bitterhet mot en motståndare, som med lojalt stridssätt kommer till ett annat slut än jag. Min åsigt har icke kunnat rubbats af de skäl, som från motsidan blifvit anförda.

Jag har icke något yrkande att framställa, allra helst som jag anser att den så kallade tredje punkten blott utgör en del af Utskottets motivering och sålunda icke egentligen är något förslag, men helst bort tillsammans med andra punkten behandlas.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

Herr Adlercreutz: Då man fordomdags med en viss känsla af vördnad tog i sin hand ett af Konstitutions-Utskottet afgifvet betänkande i en vigtigare fråga, så är det tyvärr — jag säger det med ledsnad — med helt andra känslor jag läst och studerat det betänkande, som här föreligger. Jag vet dock icke, om jag skall mera förundra mig öfver detta betänkandes innehåll, än öfver hvad en del af Utskottets ledamöter under diskussionen i dag yttrat.

Utom det att Utskottet efter 107 § Regeringsformen såsom klandervärd framhållit en regeringsåtgärd, som under förmiddagens diskussion visats vara ganska befogad, har Utskottet, efter att hafva fullgjort sitt uppdrag efter 106 och 107 § Regeringsformen, i den nu föredragna tredje punkten till Riksdagens kännedom framlagt några regeringsärenden, utan att för denna sin åtgärd åberopa eller kunna åberopa *något* stöd af grundlagen. Hvarje Utskott har i grundlagen bestämdt för sig anvisad kretsen för sin verksamhet, och vi bevittna vid hvarje riksdag, huruledes de öfriga Utskotten söka att ställa sig dessa föreskrifter till efterrättelse, genom att till Kamrarne återlemna sådana motioner, hvilka icke falla inom det af grundlagen för deras verksamhet utstakade område. Denna skyldighet att hålla sig inom sin lagbestämda verksamhetskrets åligger också Konstitutions-Utskottet.

Det ligger i sakens natur och är äfven en allmänt antagen grundsats att fullmäktige icke må gå utöfver det dem lemnade uppdrag, och rörande förhållandet enskilda personer emellan heter det i vår lag, att går ombudsman vidare än honom betrodt är, skall han icke allenast upprätta den derigenom uppkomna skada, utan han gör sig till och med förfallen till kriminelt ansvar. Utskottet har emellertid icke allenast icke haft någon grundlagsenlig *rätt* att framkomma med dessa ärenden, fast hellre innehåller grundlagen, på sätt ock här under diskussionen från många håll med kraft visats, ett *absolut förbud* deremot, då ju dylika ärenden ur stadsrådsprotokollen icke få framläggas i andra fall än grundlagen uttryckligen medgifver. Till stöd för sitt åtgörande härutinnan hafva Utskottets ledamöter förnämligast åberopat rättigheten att motivera sina beslut. Jag kan dock icke finna annat, än att detta är ett skäl, som endast i nödfall måst tillgripas, ty icke kan väl hvad som i detta afseende sagts med anledning af regeringsbesluten angående kolonien vid Hall samt Hallsberg—Motala—Mjölbybanan utgöra en del af motiveringen för den af Utskottet framlagda anmärkningen emot Herr Justitieministern för hans tillstyrkande att bevilja en dansk man rätt att lagfara med en af honom inköpt egendom här i landet.

Jag skall nu icke längre uppehålla mig vid denna fråga, utan vill med några ord öfvergå till en annan sak, den nemligen, huruvida Utskottet egt behörighet att, efter det en gång beslut i en fråga fattats, åter upprifva detsamma. Som skäl för sitt omförmälda tillvägagående hafva Utskottets ledamöter i denna Kammare sökt visa, att det vid den föregående voteringen fattade beslutet endast afsett, huruvida med anledning af dessa två sist i betänkandet omnämnda regeringshandlingar anmärkning emot statsrådet skulle göras enligt 107 § Regeringsförordningen eller icke. Men om jag läser den af Utskottets ordförande i detta afseende afgifna, vid betänkandet fogade reservation — och åt

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

hans yttrande måste väl skänkas synnerligt stor uppmärksamhet — finner jag, att de sista orden i denna reservation innehålla, att ifrågavarande ärende »så mycket mindre bort kunna i betänkandet få en plats, som Utskottet redan beslutat, att de icke skulle till någon dess åtgärd föranleda». Har nu Utskottet verkligen fattat det beslutet, att dessa ärenden icke skulle till någon dess åtgärd föranleda, så är det väl otvifvelaktigt ett upprifvande af detta beslut, då Utskottet icke förty i betänkandet framlägger desamma. Det är detta, som jag anser vara af synnerlig vigt att särskildt hålla fram; och i en fråga af så stor betydelse som denna måste jag derföre af Utskottets här närvarande vice ordförande eller någon annan dess ledamot anhålla om ett oförtydbart och bestämdt förklarande, huruvida det med denna sak verkligen förhåller sig så, som Utskottets ordförande uppgifvit, ty i så fall måste jag säga att Utskottet ovilkorligt brutit emot de regler, som innehållas uti § 76 Riksdagsordningen och som måste anses gälla icke blott för Kamrarne, utan äfven för Riksdagens Utskott. Derest jag icke får ett bestämdt svar, som oförtydbart vederlägger ordförandens yttrande, måste jag anse det rigtigt, och jag får i så fall förklara det vara högst anmärkningsvärdt, att Utskottet kunnat gå tillväga på det sätt, som skett.

Jag kan icke med tystnad förbigå några yttranden, som af ledamöter i Konstitutions-Utskottet blifvit här under diskussionen fälda.

Hvad då först angår det af Utskottets ärade vice ordförande fälda yttrandet, att ordförandens namn under betänkandet skulle innebära bevis på lagligheten af den vidtagna åtgärden, så är det så pass tydligt utveckladt af två föregående talare, att ordföranden i ett Utskott måste foga sig efter Utskottets beslut, att det icke torde tarfvas något vidare bevis för orimligheten af det påståendet, att hans blotta namn under ett af Utskottets majoritet beslutadt betänkande skulle visa att han erkänt dess laglighet. Således kan den omständigheten, att ordförandens namn finnes under detta betänkande, icke heller innebära ett bevis på att han erkänt ifrågavarande besluts laglighet och detta så mycket mindre, som han ju på det allra kraftigaste reserverat sig deremot.

Vidare blef jag särdeles förvånad öfver att höra representanten från Åland förklara, att de ifrågavarande §§ 60 och 76 i Riksdagsordningen icke skulle tjena till efterrättelse äfven för Utskotten. Visserligen äro de afsedda närmast för Kamrarne, men efter hvad som är nogsamt bekant, följas de af och antagas allmänt utgöra regel och rättesnöre äfven för Utskotten i fråga om riksdagsärendenas beredning. Utskotten kunna väl icke heller vara alldeles i saknad af några regler härför; och jag har för resten aldrig hört eller sett något annat Utskott än nu Konstitutions-Utskottet vägra att ställa sig dessa paragrafer till efterrättelse.

Utskottets ärade vice ordförande, till hvilken jag ännu en gång återkommer, slutade sitt anförande på förmiddagen med en anhållan, att Kammaren icke måtte fatta ett beslut, som innebure inskränkning uti Utskottets granskningsrätt i afseende å regeringsåtgärder. Af ett yttrande, som samme talare förut i dag fällt derom, att det vore Riksdagens önskan att från Konstitutions-Utskottet få se anmärkningar

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

framställas i sådana mål, som Riksdagen ansåg vara af vigt, vill det framgå, att han sjelf låtit förleda sig att göra en anmärkning, som han eljest icke ämnat göra. Jag anser emellertid att Utskottet vid dessa sina åtgöranden bör ställa sig grundlagens föreskrifter till efterrättelse och icke af en Riksdagens förmodade eller uttalade önskan i en eller annan rigtning finna anledning hvarken till att utvidga eller inskränka den anmärkningsrätt, som eljest enligt grundlagen det åligger.

Jag har icke för min del funnit anledning att af denna fråga göra en tvistefråga och sluter mig således till det af Herr Hedin framstälda yrkandet, att betänkandet utan vidare lägges till handlingarne.

Herr Talmannen aflägsnade sig nu, och Herr vice Talmannen öfvertog ledningen af Kammarens förhandlingar samt lemnade ordet åt

Herr Sjöberg, som anförde: Det var med anledning af ett yttrande eller en till mig rigtad uppmaning af Konstitutions-Utskottets ärade vice ordförande, som jag nyss begärde ordet, men som jag finner, att han nu icke är på sin plats, anser jag mig icke böra besvära Kammaren med något ytterligare anförande i detta ärende.

Herr Danielsson: Jag skall icke blifva mångordig. Det var med anledning af talarens på malmöbänken vädjande till Utskottets ledamöter, som jag begärde ordet. Jag får då nämna och hvilket jag tror här närvarande ledamöter af Utskottet kunna intyga, att Utskottets ordförandes påstående, i sin reservation, att Utskottet beslutat att dessa ärenden icke skulle till någon Utskottets åtgärd föranleda, är, som jag vill minnas, icke med verkliga förhållandet öfverensstämmande; ty något beslut att ifrågavarande ärende icke skulle till någon Utskottets åtgärd föranleda har inom Utskottet icke, mig veterligen, förekommit. Före diskussionens slut, då dessa ärenden förevore, framstälde jag till ordföranden om, derest beslutet blefve, *att någon anmärkning enligt 107 § icke skulle göras* — och detta blef också Utskottets beslut — vi voro oförhindrade att, på sätt nu skett, omnämna ärendena i betänkandet, och på denna min fråga svarade han: »Ja, det är naturligt att frågan derom står alldeles öppen och att det blir Utskottets majoritet, som skrifver betänkandet, som den behagar». Dessutom kan jag för denna min uppfattnings rigtighet åberopa det uttalandet i Herr von Ehrenheims m. fl. reservationer, att vi endast voterade om, huruvida 107 § Regeringsformen skulle tillämpas och att Utskottet beslöt, rörande det ena ärendet med 14 röster emot 5 och rörande det andra med 12 röster emot 7, att så icke skulle ske.

Jag skall icke tvista med Herrarne om, huru vissa åberopade paragrafer i Riksdagsordningen skola tillämpas i fråga om Utskottens göromål. Jag vill endast erinra derom, att §§ 37—50 Riksdagsordningen stå under rubriken *ärendenas beredning*, men att, då vi komma till § 51, rubriken lyder: *ärendenas behandling i Kamrarne.* Således utgöra de under den förra rubriken stående paragraferna instruktion för Utskotten och de under den senare förekommande instruktion för Kamrarne.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

Herr Herslow: Jag ber att med ett par ord få bemöta de anmärkningar, som blifvit direkt mot mig framstälda. Den ärade konstitutionsutskottsledamot, som senast hade ordet, anmärkte på förmiddagen, att jag uppenbarligen vore vid dåligt humör. Nåja, mine Herrar, man kan i sanning icke gerna blifva vid godt lynne, då man får ett sådant betänkande, som detta, i sin hand. Och man lifvas icke heller i synnerlig grad af det sätt, hvarpå under denna diskussion man sökt rättfärdiga detta betänkande. Jag får erkänna, att denna utmärkta statsrättsafhandling, både hvad författandet och försvaret beträffar, synes mig förtjent af samma betyg.

Den ärade talaren upprepade nu hvad han äfven förut yttrat, nemligen att två af reservanterna, såväl Utskottets ordförande som Herr von Ehrenheim, framkommit med positivt origtiga uppgifter. Inom Utskottet skulle nemligen, säger han, man alldeles icke hafva på sätt reservationerna innehålla, beslutat att de framstälda anmärkningarna *skulle förfalla*. Detta, mine Herrar, *kan* den värde talaren påstå, oaktadt i den af Herr von Ehrenheim afgifna reservationen, uti hvilken Herr von Möller äfvensom Herr Odelberg instämt, just dessa orden *skulle förfalla* äro *kursiverade!* Likaså skulle, enligt samme talares påstående, ordförandens uppgift, att Utskottet, beträffande de tvenne af Utskottet omförmälda regeringshandlingarne, förut beslutat att de icke skulle till någon dess åtgärd föranleda, icke heller vara sanning. Utskottets majoritet har i dag på förmiddagen, i fråga om andra punkten, af Justitieministern beslagits med origtiga uppgifter. Äro nu reservanternas icke heller med sanna förhållandet öfverensstämmande? Saken blir allt mer och mer besynnerlig — vi upptäcka alltjemt nya inkorrektheter i detta redan förut så inkorrekta memorial.

Samme talare nämnde vidare, att just den omständigheten att reservanterna och sedermera de med dem lika tänkande här i Kammaren citerat så många grundlagsparagrafer, skulle bevisa, att det icke vore så farligt med den kränkning, som Utskottet skulle hafva gifvit åt grundlagen. Mig synes dock detta försvar lika förvånande som klent; det anförda faktum ådagalägger, enligt min åsigt, just motsatsen. Vi hafva måst citera så många grundlagsparagrafer *derföre*, att så många grundlagsbud blifvit af Utskottet kränkta; nästan hvarenda i grundlagen befintlig bestämmelse, som begränsar Konstitutions-Utskottets uppgift, har, såvidt jag kunnat fatta, af Utskottet fått en grundlig knuff; Utskottet har törnat emot grundlagen på alla sidor i detta märkliga memorial. Skall detta bevisa att Utskottet icke behöfver något försvar?

Herr Friherre Nordenfalk nämnde ock i dag på förmiddagen, att det icke borde anses tillhöra den sidan, hvars åsigt han representerar, att bevisa, att ett sådant tillvägagående som det ifrågavarande vore i grundlagen tillåtet, utan att det tillhörde anklagarne att bevisa, att detsamma vore förbjudet. Jag erinrar honom ännu en gång om 90 § Regeringsformen; då deri uttryckligen förbjudes, att i Kamrarnes öfverläggningar indraga någonting, för hvilket icke formen är anvisad i samma Regeringsform, så måste det vara just utskottsledamöternas skyldighet att visa i hvilken paragraf af grundlagen *denna* form finnes ovilkorligen eller bokstafligen föreskrifven. Jag åtminstone hittar icke den paragrafen.

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

Han har vidare förbehållit Utskottet »rätt att motivera». Ja, jag kan tänka mig förhållanden, då det skulle kunna blifva svårt för oss att strängt hålla på dessa grundlagsparagrafer, om nemligen dessa anmärkningar framkommit i en genomförd öfversigt, till hvilken slutligen såsom *kläm* fogats Utskottets utlåtande i punkten N:o 1, att någon anledning att mot statsrådsledamot tillämpa 106 § Regeringsformen icke förefunnits; men hvad som här skulle vara motivering kommer senare, är och står i intet samband med denna kläm. Det föredrages som särskild punkt, och vi skola derom fatta särskildt beslut. Jag frågar Er, mine Herrar, om detta icke verkligen är ett indragande i Kammarens öfverläggningar af hvad som der icke får öfverläggas om, och jag undrar, hvad följden skulle blifva, om Herr Talmannens hemställan att lägga punkten till handlingarna besvarades med nej?

Slutligen lärer en af de talare, som här i afton i min frånvaro haft ordet, beskylt mig för att icke hafva läst Konstitutions-Utskottets annaler eller att hafva läst dem rasande. Jag bestrider befogenheten af detta påstående; det är han, som läst illa och ytligt. Ty väl är sant, att åtskilliga gånger förut anmärkningar i en eller annan form framkommit från Konstitutions-Utskottet, utan att man hemstält om tillämpning af 106 och 107 §§; *den* origtigheten har således tidigare förekommit; men jag bestrider, att en sådan komplex af oformligheter som denna någonsin blifvit framlagd, vare sig i Konstitutions-Utskottets eller något annat utskotts betänkande. Jag anhåller fortfarande, att detta moment med ogillande måtte läggas till handlingarne.

Herr C. A. Larsson: Jag har varit tyst hela dagen, så att det är väl icke för mycket begärdt, att Herrarne höra på mig en liten stund. Det vänliga råd, Herr Hedin nyss gaf, borde Herrarne hafva lyssnat till. Man ser, att här stå två partier mot hvarandra, som strida med alla rimliga och orimliga vapen. Jag frågar Herrarne, om det är rättvist eller ens *gentilt* att öfverhopa Utskottet med så mycket ovett, som här vankats hela dagen. Det är väl möjligt, att Herrarne med studier och kunskaper kunna ligga öfver i bevisningen, såsom talaren på göteborgsbänken uttryckte sig, men man har väl i alla fall icke rätt att begagna denna öfverlägsenhet till att alldeles förkrossa sina motståndare. Då Herr Hedin föreslog, att Kammaren skulle besluta, att lägga ifrågavarande moment till handlingarna utan uttalande af något ogillande, hade jag väntat, att hvarken talaren på malmöbänken eller någon annan skulle hafva funnit sig föranlåten att fortsätta striden. Det är derför jag hemställer, om icke Herrarne ville förena sig om Herr Hedins förslag. Hvarom icke, skola vi votera, och då fruktar jag, att Herrarne komma att ligga under.

Herr Danielsson: Jag vill endast nämna till den ärade talaren på malmöbänken, Herr Herslow, att jag icke gjort den anmärkning mot Herr von Ehrenheims reservation, som han antydde, utan tvärtom yttrat, att hvad denne i sin reservation sagt var med sanningen öfverensstämmande. Det var endast de uppgifter, jag här förut nämnt, jag ansett mig böra bemöta såsom missuppfattning af hvad som inträffat. Jag vill för öfrigt icke tvista med den lärde mannen på malmöbänken;

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

ty jag hörde honom yttra »vi» och »oss», och då han talar sådant språk, vågar jag icke längre fortsätta.

Herr Senell: Jag skall endast med några ord upptaga Kammarens tid, och dervid först vända mig med en protest mot Herr Carl Anders Larssons yttrande, att okunnigheten skulle hafva något berättigadt gent emot kunskap och klokhet. Jag vill för öfrigt säga, att man under förmiddagens diskussion tagit sin tillflykt till ett envist fasthållande vid en missuppfattning, att det skulle vara detsamma att vinna lagfart å en fastighet och besittningsrätt till densamma, oaktadt detta bevisats vara fullkomligt origtigt.

Under diskussionen af denna punkt i betänkandet har man åter tagit sin tillflykt till ett sådant vådligt argument som det, att allt hvad i lag icke vore uttryckligen förbjudet, vore tillåtet, samt på grund häraf ansett Utskottets tillvägagående tillåtligt, oaktadt flera talare bevisat, att grundlagen innehåller uttryckliga positiva stadganden, som förbjuda ett sådant tillvägagående. Hvarje handling måste, för att vara berättigad, hafva ett förnuftigt ändamål, och detta borde således äfven gälla om Konstitutions-Utskottets åtgörande i denna sak. Men hvad skall Riksdagen i anledning af denna Utskottets framställning kunna göra? Den kan icke besluta någon framställning enligt 107 § Regeringsformen och, om ej en sådan påföljd afses, icke ens ingå i någon diskussion om en regeringshandling. Det finnes sålunda, enligt mitt förmenande, icke något förnuftigt ändamål för denna Utskottets anmälan. Men dermed är icke sagdt, att icke något annat ändamål med denna Utskottets anmälan skulle kunna finnas. Och man behöfver icke framkasta några gissningar eller lösa antaganden om hvad detta mål varit, ty Konstitutions-Utskottets vice ordförande satte i spetsen för sitt anförande en antydan härom, den nemligen, att man varit rädd för att Konstitutions-Utskottet skulle få bannor derför, att det ingenting gjort. Vid sådant förhållande hemställer jag, om man icke eger full befogenhet i att instämma i Herr Dicksons omdöme om sammansättningen af 1880 års Konstitutions-Utskott.

Herr Wieselgren: Jag vill endast anhålla att med ändring af mitt förut gjorda yrkande få instämma i det af Herr Hedin framstälda. Jag gör detta derför, att då jag icke vill göra denna sak till en partifråga, följdrigtigheten tvingar mig att föredraga en förmedling, som må kunna antagas äfven af majoriteten i denna Kammare.

Friherre Nordenfalk: Jag antager, att Kammaren befriar mig från att svara den näst siste talaren, då de ord, som han velat lägga i min mun, endast innebära en säkert ofrivillig misstydning.

Herr Herslow: Jag ber endast att få nämna, att då mitt yrkande att betänkandet i denna punkt med ogillande måtte läggas till handlingarne, blott var ett svar på det från motsidan framstälda yrkandet om ett öppet godkännande af Utskottets förfaringssätt, jag icke har något mot att förena mig i Herr Hedins yrkande, att punkten,

Angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll. (Forts.)

utan något uttalande af vare sig gillande eller ogillande, må läggas till handlingarne.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som förekommit, gaf Herr vice Talmannen propositioner såväl på yrkandet att ifrågavarande del af memorialet måtte läggas till handlingarne, som ock på de olika förslag, Herrar Dickson och Key under öfverläggningen framstält; och fann Herr vice Talmannen den förstnämnda af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapropositionen upptog Herr vice Talmannen ånyo de två öfriga yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till Herr Dicksons förslag, nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men äfven rörande kontrapropositionen äskades votering, hvadan en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen antager det af Herr Dickson framstälda yrkande,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit Herr Keys i förevarande afseende gjorda yrkande.

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, utföll med 81 ja mot 100 nej, och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som vill, att Konstitutions-Utskottets uti senare afdelningen af dess Memorial N:o 3 afgifna redogörelse för vissa regeringsåtgärder skall läggas till handlingarne,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med godkännande af det förfaringssätt Utskottet i denna del iakttagit, lagt nu föredragna punkt till handlingarne.

Den senare voteringen visade 98 ja mot 81 nej; varande således beslut fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

§ 2.

Företogs till behandling Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 12, angående allmänna bevillningen.

Punkten 1:

Om ändring af Bevillningsstadgans § 2 mom. 1, § 6 mom. 1 och § 8 mom. 1.

I sin inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 35, hade Herr *Johan Anderson* i Tenhult hemstält dels att, då den personliga beskattningen, såsom icke utgående efter den skattskyldiges förmåga att betala, vore byggd på orättvisa grunder, »I Art. 1 § måtte ur Bevillningsstadgan utgå», dels att, såsom följd af detta förslag, Bevillningsstadgan måtte i sådan rigtning ändras, att personer med mindre inkomst än 400 kronor komme att erlägga skatt och att personer med högre årsinkomst och deraf följande större skatteförmåga finge erlägga beskattning i mån derefter med beräkning af den skattskyldiges större och mindre lätthet att skatterna erlägga; i anledning hvaraf motionären föreslagit, att § 2 mom. 1, § 6 mom. 1 och § 8 mom. 1 af gällande Bevillningsstadga måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»§ 2 mom. 1. För hvarje jordbruksfastighet till och med 25,000 kronors taxeringsvärde 3 öre för hvarje fulla 100 kronor af uppskattningsvärdet — från 25,000 till 50,000 kronor 4 öre, från 50,000 till 75,000 kronor 5 öre och från 75,000 kronor och derutöfver 6 öre för hvarje fulla 100 kronor af uppskattningsvärdet;

§ 6 mom. 1. För all inkomst vare sig af kapital eller arbete erlägges bevillning med $^1/_4$ procent af behållna inkomstbeloppet till och med 500 kronor, från 500 till och med 1,000 kronor $^1/_2$ procent, från 1,000 kronor till och med 1,500 kronor $^3/_4$ procent, från 1,500 till och med 3,000 kronor 1 procent, från 3,000 till och med 5,000 kronor $1^1/_4$ procent, från 5,000 till och med 10,000 kronor $1^1/_2$ procent, från 10,000 till och med 15,000 kronor $1^3/_4$ procent, från 15,000 till och med 20,000 kronor 2 procent och sedan $^1/_4$ procents förökning för hvarje öfverskjutande 10,000 kronor; samt

§ 8 mom. 1. Bevillning för inkomst af kapital eller arbete eger icke rum, när den skattskyldiges sammanräknade årsinkomst ej uppgår till 300 kronor.»

Utskottet hade, beträffande nämnda motion, tillstyrkt,

att densamma icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr J. Andersson i Tenhult yttrade: Då Utskottet afstyrkt min motion och Första Kammaren redan gillat Utskottets betänkande i denna punkt, så förmodar jag, att det ej gagnar något till att begära ärendets återförvisning till Utskottet. Men jag beklagar, att motionen på sätt, som skett, blifvit afvisad och att icke Utskottet mera behjertat den ställning, hvari de mindre bemedlade befinna sig gent emot de mera förmögne. Jag tager mig derför, oaktadt Utskottet afstyrkt förslaget, friheten att yrka bifall till min motion.

Om ändring af Bevillningsstadgans § 2 mom. 1, § 6 mom. 1, och § 8 mom. 1. (Forts.)

Herr Fredricson: På de grunder, hvilka af motionären blifvit framstälda, har det ej varit möjligt för Utskottet att tillstyrka motionen och jag yrkar helt enkelt bifall till utskottsbetänkandet i denna punkt.

Herr Talmannen, nu återkommen, lemnade derpå ordet till

Herr C. A. Jönsson, som anförde: Jag skall be att få trösta motionären med att ingen enda ledamot inom Utskottet ville tillstyrka motionen. Anledningen är egentligen den, att man ej kan tänka sig, att en progressiv beskattning skall kunna existera på fastigheter, vare sig jordbruksfastighet eller annan fastighet, ty en fastighet är ingen säker mätare på förmågan att bära skatt. Det är ingalunda säkert, att, om en person eger en stor och högt taxerad egendom, han derför eger den motsvarande förmåga, som erfordras för att skatta för densamma. Man har allt som oftast tillfälle att höra och se, att de, som hafva de högsta taxeringsvärdena på sina egendomar, i sjelfva verket ega minst. Så länge icke afdrag får ske för den skuldsumma, hvilken hvilar på en egendom, så länge tror jag ej det vore rättvist att införa progressiv beskattning på fastigheter.

Hvad åter beträffar inkomst af industri eller rörelse, så ansåg Utskottet icke heller, att dessa inkomster rättvisligen kunna progressivt beskattas, emedan det ej är säkert att med sådan inkomst alltid följer förmåga att bära hög beskattning. Beträffande inkomst af kapital, uttalade visserligen jag och mina kamrater på afdelningen den önskan, att Utskottet i motiven för afslag ändå skulle påpeka det förhållandet, att progressiv eller högre beskattning i förhållande till annan slags inkomst måhända kunde läggas på inkomst af kapital, men Utskottspluraliteten ansåg, att *man ej på förhand bör uttala sig i sådan rigtning*. Motionen blef således äfven i detta afseende afstyrkt, och jag får säga, att jag ej mycket sörjde deröfver. Jag är nemligen fullt förvissad, att den komité, som nu är nedsatt och hvars betänkande man kan vänta om ett eller annat år äfven skall taga sådana frågor som denna under ompröfning och beträffande beskattningen på kapital möjligen framlägga förslag i den rigtning, hvari, såsom jag nyss nämnde, afdelningens åsigter gingo. Jag vill derför ej för närvarande upptaga tiden, utan inskränker mig till att, sedan jag stält dessa få ord till den ärade motionären, yrka bifall till Utskottets förslag i den föredragna punkten.

Herr Hedin: Jag skall icke heller tillåta mig att förorda motionärens förslag, i hvad detsamma afser införande af progressiv beskattning. Jag tänker mig, att frågan kommer igen och möjligen i en form, hvari den torde förtjena mera uppmärksamhet än nu. Deremot håller jag före, att motionärens förslag i hvad det angår afskaffande af den personliga skyddsafgiften, tilläfventyrs varit förtjent att bemötas på ett annat sätt, än Bevillnings-Utskottet låtit komma det till del. Utskottet har lånat motiven för sitt afstyrkande ur ett betänkande af 1870 års Bevillnings-Utskott, hvaruti skäl blifvit anförda, som i mina ögon äro af den beskaffenhet, att de åtnjutit mer än tillräcklig heder, då de

Om ändring af Bevillningsstadgans § 2 mom. 1, § 6 mom. 1, och § 8 mom. 1. (Forts.)

trycktes första gången och hvilka ingalunda förtjent att reproduceras, för motionärens förslag i den del, hvarom jag nu går att yttra mig, hyser jag stora sympatier, derför att dermed afses att upphäfva åtminstone en af de många personella skatter, hvilka sätta en asiatisk eller — ifall man måhända tycker, att det uttrycket låter bättre, — en turkisk pregel på vårt skattesystem. Utskottet har yttrat, »att den personliga skyddsafgiften är allt för ringa för att anses särdeles tryckande». Märkvärdigt, att Utskottet der glömmer, hvad Utskottet yttrat några få rader ofvanför, då Utskottet erkänner, att de personella afgifterna, om man sammanräknar deras belopp, utgöra en summa, som för den fattigare familjen kan anses ganska känbar. Om detta är förhållandet — och ingen lär förneka, att så är — så torde det väl ligga något berättigande uti ett förslag, som afser upphäfvande af åtminstone en utaf dessa många, till sin grund alldeles oförsvarliga personella skatter. Utskottet säger också, att hvarje individ är pligtig att i sin mån bidraga till fyllande af statens behof. Der gör sig Utskottet ånyo skyldigt till en glömska, nemligen att hvar och en, eller åtminstone de allra flesta, om de än icke skatta efter Bevillningsstadgan, likväl bidraga till fyllande af statens behof, så länge konsumtionsafgifterna existera. Skola Utskottets ord hafva någon rimlig mening, så böra de förändras derhän, att hvarje individ, äfven den fattigaste, bör *direkt* bidraga att fylla statens behof. Det är en många gånger upprepad sats, att »hvar och en bör i sin mån bidraga till fyllande af statens behof», hvarigenom han ådagalägger sin erkänsla för det skydd han åtnjuter under den af staten hägnade samhällsordningen och erinras om sin sammanhörighet med det stora hela. Jag är för min del benägen att tro, att det ligger mera fras än sanning i hela detta tal, men vill erkänna, att det dock innebär *något* berättigadt.

Men då jag medgifver detta, ber jag att man å andra sidan må erkänna, att det för vinnande af detta mål är tillräckligt att hafva *en* enda personlig skatt. Som det nu är, tager staten sjelf två personella skatter, hvarjemte hon berättigar sjukvårdsdistrikten att taga en dylik skatt samt kommunerna att taga en hel mängd sådana — och det är fara värdt, att kommunerna berättiga sig sjelfva att taga ändå flera. När så är förhållandet, då kan man ej säga, såsom Utskottet gör, att staten har sökt gå hvarje billig fordran tillmötes; staten har i sjelfva verket satt obilligheten i system genom den långa rad af personella afgifter, som den infört.

Utskottet är särdeles förhoppningsfullt, för att icke säga naivt, då det förmenar, att kommunerna nog på bästa sätt veta att reglera de personella afgifterna, så att de icke blifva för hårdt tryckande. En stor del af Utskottets ledamöter torde nog dock hafva kännedom om, att denna förhoppning är illusorisk. Jag skall be att få exemplifiera denna sak genom anförande af några fakta. Jag skulle kunna anföra exempel på en kommun, hvarest, i öppen strid mot fattigvårdsförordningen, uttaxerats en personel fattigvårdsafgift, som är högre än 1871 års fattigvårdsstadga medgifver. Men jag kan måhända anföra ett mera eklatant exempel, nemligen de bestämmelser rörande kommunalbeskattningen i Karlstad, hvilka på Civildepartementets föredragning af Kongl. Maj:t fastställdes den 24 Maj 1877 och enligt hvilka till stads-

Om ändring af Bevillningsstadgans § 2 mom. 1, § 6 mom. 1 och § 8 mom. 1. (Forts.)

kassan i Karlstad erlägges 1 krona 50 öre af hvarje mans- och 1 krona af hvarje qvins-mantal, som betalar bevillning efter 2:a artikeln, men 3 kronor af hvarje mans- och 1 krona 75 öre af hvarje qvinsmantal, som icke erlägger bevillning efter 2:a art., hvarförutom fattigvårdsafgift utgår med 50 öre af man och 25 öre af qvinna.

Ett annat exempel ber jag att få hemta ur Kongl. Maj:ts proposition, N:o 19, om ett låneunderstöd åt staden Hudiksvall, der å sid. 9 redogöres för stadens finanser och hvaraf inhemtas, att de för år 1878 i staden utdebiterade kommunalutskylder blifvit påförda med 3 kronor 35 för man och 2 kronor 60 öre för qvinna, som erlägga mantalspenningar, o. s. v. Mig synes det verkligen vara en gåta, hvarifrån i nu gällande lag tillräcklig grund kunnat uppletas af Herrar stadsfullmäktige i de två nämnda städerna för en dylik beskattning, och lika mycket är det för mig en gåta, hvar Herr Civilministern hemtat stöd för sin åtgärd att tillstyrka Kongl. Maj:ts sanktion af det i fråga om Karlstad fattade beslutet.

Med dessa exempel har jag velat visa, huru föga det kan vara att bygga på Utskottets förhoppning, att kommunerna nog skola draga försorg om att de personella skatterna icke blifva för orimligt tryckande. Jag har ansett mig böra göra dessa anmärkningar mot Utskottets motivering, tillönskande bättre lycka nästa gång åt motionärens framställning.

Herr C. A. Jönsson: Det är möjligt, att Utskottet icke egnat den uppmärksamhet som vederbort åt frågan om de personliga skatterna. Men nog bör den siste talaren likasom litet hvar känna till, att den finansiella ställningen i landet icke tillåter någon minskning i statens inkomster. Derest Utskottet hade föreslagit de personella afgifternas borttagande, finge Riksdagen nog några dagar derefter från Utskottet mottaga ett betänkande med förslag till förhöjd tull å lifsmedel. Och jag befarar, att detta skulle framkalla långt mera klander än Utskottets underlåtenhet att föreslå de personella skatternas upphäfvande. Skola emellertid dessa skatter borttagas, så bör man börja med mantalspenningarne; återigen hvad den personliga afgiften beträffar, så ligger den inom Riksdagens område och kan när som helst, så snart de ekonomiska förhållandena det medgifva, borttagas. Men, som sagdt, med det finansiella bryderi, hvari vårt land för närvarande befinner sig, är icke att tänka derpå; och har detta varit orsaken, hvarför Utskottet hvarken velat eller kunnat tillstyrka ett förslag i sådant syfte.

Herr J. Anderson i Tenhult: Efter mitt förmenande borde Utskottet hafva utgallrat den eller de delar af den nu ifrågavarande motionen, som det hade funnit värda mera uppmärksamhet. Hvad angår den personliga beskattningen, så finner jag intet skäl tala för dess bibehållande. Vi veta alla, huru olika denna beskattning utgår på landsbygden. I en del kommuner befrias ofantligt många, ja, kanske de flesta mindre bemedlade från personlig afgift, under det åter andra församlingar ganska noga upptaga densamma.

Jag har äfven tänkt på en annan sak, som icke så obetydligt inverkar tryckande på de fattigare klasserna. Jag menar bevärings-

skyldigheten. Den utgår efter person och den få de fattigare utgöra. Dessutom finnes det soldater och grenadierer, som, genom att de äro skyldige att försvara sitt land, äfven på sätt och vis betala en personel skatt. Som emellertid Första Kammaren redan fattat sitt beslut i frågan och jag förmodar, att en återremiss till ingenting skulle tjena, så vill jag icke framställa något yrkande, hur hågad jag än vore att genom en votering få utredt, huru många det är af Kammarens ledamöter, som hylla den i min tanke rigtiga grundsatsen, att endast den bör betala skatt, som har tillfälle att göra det.

Om ändring af Bevillningsstadgans § 2 mom. 1, § 6 mom. 1 och § 8 mom. 1.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan Herr Talmannen gifvit propositioner enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 2.

Sedan i 2 § af gällande Bevillningsstadga vissa föreskrifter meddelats angående skyldighet att utgöra fastighetsbevillning och beloppet af denna bevillning, heter det vidare i samma paragraf:

Om ändring af §§ 2 och 4 Bevillningsstadgan.

»Från utgörande af ofvanstående bevillning befrias menigheter, akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhertighetsinrättningar för dem tillhöriga byggnader, regementens och officerscorpsers vid mötesplatser för begagnande under mötena uppförda byggnader, äfvensom enskilda personer tillhöriga kyrkor och bönehus; så framt dessa i hyror eller på annat sätt icke lemna egaren någon inkomst; men, i motsatt fall, uppskattas sådana byggnader till värde i förhållande till inkomstens belopp och utgöres bevillning derför efter ofvan bestämda grunder. Från utgörande af ofvanstående bevillning befrias jemväl egare af kanal, jernväg och annan farväg för den mark, som upptages af kanal- och vägsträckan, äfvensom för sjelfva kanal- och vägbyggnaden, hvarunder, i fråga om jernvägar, stationshusen jemväl inbegripas.»

I 4 § af samma stadga föreskrifves, bland annat, att vid uppskattningen af fast egendom skola i stad utsättas särskilda värden å tomt, åbyggnad och jordegendom.

Uti motion, N:o 31, hade ledamoten af Andra Kammaren Herr *J. Sjöberg* föreslagit, att berörda 2 § måtte uti ifrågavarande del erhålla följande förändrade lydelse:

»Från utgörande af ofvanstående bevillning befrias menigheter, akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhertighetsinrättningar för dem tillhöriga byggnader *och tomter*, regementens och officerscorpsers vid mötesplatser för begagnande under mötena uppförda byggnader, äfvensom enskilda personer tillhöriga kyrkor och bönehus *med till dessa hörande tomter*, så framt *sådana byggnader och tomter* i hyror eller på annat sätt icke lemna egaren någon inkomst; men i motsatt fall uppskattas *desamma* till värde i förhållande till inkomstens belopp och utgöres bevillning derför efter ofvan bestämda grunder. Från utgörande af ofvanstående bevillning befrias jemväl egare

Om ändring af §§ 2 och 4 Bevillningsstadgan. (Forts.)

af kanal, jernväg och annan farväg för den mark, som upptages af kanal- och vägsträckan, äfvensom för sjelfva kanal- och vägbyggnaden, hvarunder, i fråga om jernvägar, stationshusen jemväl inbegripas.»

Vidare var af samme motionär den hemställan gjord, att i Bevillningsstadgans § 4 mom. a) måtte efter ordet »jordegendom» införas orden: »så framt anledning till sådant särskiljande förefinnes».

Utskottet hade tillstyrkt,

att hvad Herr Sjöberg sålunda föreslagit icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Sjöberg anförde: Herr Talman! Tillåt mig att yttra några ord med anledning af Utskottets utlåtande i förevarande punkt. Såsom Herrarne behagade finna, afser jag med min ifrågavarande motion icke något annat än att få ett förtydligande uttryck af en, efter min uppfattning, icke alldeles tydlig mening i Bevillningsstadgans 2:dra §, i fråga om huruvida tomterna till de vissa institutioner och menigheter tillhörande byggnader, när dessa tomter användas för det med byggnaderna afsedda ändamål samt icke i hyror eller på annat sätt lemna egaren någon inkomst, skulle hemfalla under §:ns bestämmelser och således, i likhet med byggnaderna, fritagas från beskattning. Nu säger Utskottet, att det icke rimligen kan gifvas den inskränkta tolkning åt den ifrågavarande §:n att icke äfven tomterna skulle inbegripas under byggnadernas skattefrihet. Men genom detta medgifvande vill det synas mig vara tydligt, att Utskottet i sjelfva verket erkänt, att §:n i sitt nuvarande skick icke är så alldeles tydlig.

Vidare yttrar Utskottet, att det icke kommit till Utskottets erfarenhet, att fall inträffat, då en sådan inskränkt tolkning af §:ns bestämmelser gjort sig gällande hos någon myndighet, som haft att tillämpa samma bestämmelser. Jag tillät mig emellertid nämna i min motion, att en sådan tillämpning kommit i fråga. Förhållandet är det, att Stockholms stads taxeringskomité till bevillning uppskattat en allmänna barnhuset tillhörig tomt, som icke gifver någon inkomst. Pröfningskomitén, der klagan öfver beskattningsåtgärden fördes, upphäfde beslutet, och nu har kronoombudet öfver pröfningskomiténs beslut anfört besvär. Jag har också i dagarne läst besvären, som blifvit i behörig tid ingifna. Det är således gifvet, att åtminstone en gång paragrafen blifvit tolkad på ett sådant sätt, som, efter mitt förmenande, icke är rigtigt. Dessutom får jag anmärka, att, om det ligger någon otydlighet i paragrafen, den icke undanrödjes, derigenom att Bevillnings-Utskottet sagt, att den icke kan tolkas på ett sådant sätt, som nyssnämnda ombud vill göra gällande, ty, ehuru Bevillnings-Utskottet är en ganska stor och hög auktoritet inom Riksdagen, är Utskottet dock icke någon auktoritet för de dömande myndigheterna, och dessa kunna icke såsom domskäl åberopa, att Utskottet sagt, att paragrafen icke rimligen kan tolkas på omförmälda inskränkta sätt.

Utskottet anser vidare, att det minsta möjliga antal undantag bör medgifvas från de i Bevillningsstadgan uppstälda grunder för beskatt-

Om ändring af §§ 2 och 4 Bevillningsstadgan. (Forts.)

ningen och antager, att, om något af de s. k. rättssubjekten, d. v. s. de ifrågavarande institutionerna och menigheterna, skulle förvärfva någon tomt, rättssubjektet eller institutionen möjligen icke skulle under någon tid för sitt ändamål använda den. Jag må säga, att detta är en temligen besynnerlig motivering, ty jag vågar påstå, att det skulle vara ett synnerligen enfaldigt rättssubjekt, som på så sätt tillvägaginge, och det kunde icke gerna inträffa, att ett sådant subjekt eller en sådan institution, eller menighet, eller densammas styrelse skulle undgå ett ganska drygt ansvar, om en inköpt tomt får utan nödtvång ligga nere utan att gifva någon afkastning. Gifver den åter en afkastning, så är den ifrågavarande paragrafen i Bevillningsstadgan tydlig och klar derutinnan, att bevillning bör derför erläggas. Jag kan således icke finna i anmärkta omständighet något skäl för det afstyrkande å min motion, som Utskottet afgifvit, och jag kan icke heller hemta någon särskild tröst från den omständigheten, att Utskottet vill bibehålla ett stadgande, som det sjelft synes anse vara otydligt. Men å andra sidan, mine Herrar, är jag van vid motgångar, och den motgång, som tillskyndas mig genom Bevillnings-Utskottets afstyrkande förslag, tror jag mig vara i stånd att bära likaväl som andra. Jag skall icke göra något yrkande i denna sak, utan jag böjer mig naturligtvis för hvad som icke kan undvikas. Vid sådant förhållande vill jag lemna saken åt framtiden och, sedan flera exempel på den inskränkta tolkning, hvarom Utskottet talat, inträffat, då möjligen framkomma med ett nytt förslag i ämnet.

Herr Sääf, hvilken inom Utskottet reserverat sig vid förevarande punkt, yttrade: Då vid behandlingen af den ifrågavarande motionen, för såvidt densamma afser 2 § Bevillningsstadgan, det inom Utskottet icke kunnat vara fråga om annat än att skrifva paragrafen så som den vanligen tillämpas och som Utskottet också medgifvit, att densamma bör tillämpas, så har jag ansett, att förslaget hade bort bifallas och få ett uttryck i den nu omredigerade paragrafen. Utskottet säger, såsom motionären nyss anfört: »Då, enligt Utskottets förmenande, åt de i § 2 af Bevillningsstadgan förekommande bestämmelser om skattefrihet för vissa byggnader icke rimligen lärer kunna gifvas den inskränkta tolkning, att skattefriheten afsåge allenast sjelfva byggnaderna; men icke de till desamma hörande tomter, finner Utskottet etc.» Detta yttrande innebär en tolkning, som jag anser hade bort få ett otvetydigt uttryck i det af motionären föreslagna tillägget om tomter. Ett afslag derå, sådant Utskottet nu tillstyrkt och mot hvilket jag låtit anteckna mig såsom reservant, skall, fruktar jag, då motiveringen saknas, utgöra en maning för dem, som hafva att bevaka kronans rätt, att påyrka beskattning af sådana gårdar och tomter, som tillhöra byggnader, om hvilka man är ense, att de ej skola beskattas. Utskottets farhåga, att, i händelse af bifall till motionen, vissa tomter, som icke kunna användas eller uthyras, skola blifva skattefria, grundar sig, synes mig, på ett förhållande, som väl högst sällan inträffar eller det, att en egare af sådana tomter icke skulle söka att deraf draga någon inkomst.

Då emellertid motionären icke gjort något yrkande och Kammaren

Om ändring af §§ 2 och 4 Bevillningsstadgan. (Forts.)

torde anse ärendet vara af alltför ringa vigt för att föranleda en återremiss, så anser jag mig böra instämma med motionären deruti, att erfarenheten väl ytterligare får visa vigten af de skäl, som finnas för den nu ifrågasatta ändringen af paragrafen eller tillägg till densamma.

Jag har hänfört min reservation äfven till nästa punkt af detta betänkande, emedan ett bifall till motionen skulle hafva fordrat, att den ordalydelse, som der är af Utskottet föreslagen, då skulle hafva varit något annorlunda, men mot ordalydelsen i nämnda paragraf *i öfrigt* har jag icke haft något att anmärka, utan anser jag den förändring, som der är gjord, innebära en tillfredsställande förbättring af den nuvarande lydelsen, en förbättring, som dock skulle hafva blifvit fullständig först då, när motionärens förslag blifvit infördt och godkändt.

Herr E. G. Boström: Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på innehållet af Herr Sjöbergs motion, deri han sjelf nämner, att ännu har icke något exempel förekommit, då man beskattat dylika tomter. Man lärer väl knappast kunna skrifva en författning så, att icke ett alltför nitiskt kronoombud finner tillfälle att göra framställning på högre beskattning och så måtte förhållandet hafva varit i det speciella fall han omnämnt. Då likväl pröfningskomitén afslagit yrkandet, och man väl kan taga för alldeles gifvet, att äfven de öfverordnade myndigheterna skola göra detsamma, då saken kommer dit, synes han mig hafva saknat allt fog för sitt förslag, likasom Utskottet också rimligen kunnat säga, att en sådan tolkning som han velat framdraga, aldrig skulle kunna vinna myndigheternas bifall.

Öfverläggningen var härmed slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 3.

Om ändring af § 2 Bevillningsstadgan.

Utskottet hade hemstält,

att det i punkten 2 här ofvan anförda, näst sista stycket af 2 § Bevillningsstadgan måtte gifvas följande förändrade lydelse:

»Från utgörande af ofvanstående bevillning befrias *de* menigheter, akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhertighetsinrättningar *tillhöriga* byggnader, regementens och officerscorpsers vid mötesplatser för begagnande under mötena uppförda byggnader *samt* enskilda personer tillhöriga kyrkor och bönehus, så framt *nu omförmälda byggnader* i hyror eller på annat sätt icke lemna egaren någon inkomst; men, i motsatt fall, uppskattas sådana byggnader till värde i förhållande till inkomstens belopp och utgöres bevillning derför efter ofvan bestämda grunder. Från — — — — — inbegripas.»

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken Herr *Sääf* inom Utskottet anmält reservation, anförde

Om ändring af § 2 Bevillningsstadgan. (Forts.)

Herr Wieselgren: Jag kan icke undanhålla den anmärkning, att, då det här gält att göra en paragraf *fullt* tydlig, såsom Utskottet förklarat vara sin afsigt, detta försök torde kunna anses vara i någon mån mindre lyckadt. I den gamla formuleringen af denna punkt ligger otydligheten deri, att, då det heter: »Från utgörande af ofvanstående bevillning befrias menigheter, akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhertighetsinrättningar för dem tillhöriga *byggnader*, regementens och officerscorpsers vid mötesplatser för begagnande under mötena uppförda *byggnader*, äfvensom enskilda personer tillhöriga *kyrkor och bönehus;* så framt *dessa* i hyror eller på annat sätt icke lemna egaren någon inkomst»; man ansett någon tvekan kunna uppkomma, huruvida ordet: »*dessa*» skall tillämpas blott på kyrkor och bönehus eller jemväl på de andra förut uppräknade »byggnader». För att nu förekomma denna otydlighet, har Utskottet föreslagit en annan formulering, som gör otydligheten alldeles motsatt. Enligt den nya ordalydelse Utskottet föreslagit, blir det visserligen fullkomligt tydligt, att de byggnader, som tillhöra menigheter, akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhertighetsinrättningar äfvensom regementens och officerscorpsers vid mötesplatser för begagnande under mötena uppförda byggnader skola vara befriade från åsättande af bevillning, men deremot kan det nu synas i någon mån ovisst, om enskilda personer tillhöriga kyrkor och bönehus skola vara med. Ty när det står, att från utgörande af bevillning befrias *dels* vissa slags *byggnader* och *dels* äfven andra angifna *byggnader*, så kan det kanske lemna anledning till ovisshet om derefter omförmälda »kyrkor och bönehus» jemväl skola räknas med, eller om eftersatsen inskränker bevillningsfriheten till »*nu omförmälda byggnader*», det vill säga, till de byggnader, som i det föregående med just detta ord betecknats.

Jag tror enklast liksom tydligast hade varit, om man begagnat denna ordställning:

»Från utgörande af ofvanstående bevillning befrias sådana menigheter, akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhertighetsinrättningar *tillhöriga* byggnader, regementens och officerscorpsers vid mötesplatser för begagnande under mötena uppförda byggnader *samt* enskilda personer tillhöriga kyrkor och bönehus, som i hyror eller på annat sätt icke lemna egaren någon inkomst; men, i motsatt fall, uppskattas de till värde i förhållande till inkomstens belopp och utgöres bevillning derför efter ofvan bestämda grunder. Från — — — — — inbegripas».

Saken är emellertid för ovigtig för att föranleda något yrkande.

Herr E. G. Boström: Jag trodde verkligen icke, att det skulle uppstå någon fråga om, huruvida kyrkor och bönehus äro byggnader eller icke.

Jag kan derför ej fatta den föregående talarens anmärkning, så vida ej det möjligen föresväfvar talaren tanken på ett s. k. betelskepp, hvaraf ett, såvida jag ej missminner mig, finnes i Göteborg.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 4.

Bifölls.

Om ändring af Bevillningsstadgans § 7 mom. 2. (Forts.)

I *punkten 5* hade Utskottet utlåtit sig öfver Herr *E. G. Burmans* inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 13, deruti motionären — under anförande, bland annat, att från den till bevillning uppskattade inkomsten inga andra afdrag borde medgifvas än sådana, der inkomsten redan förut vore beskattad eller der inkomsten vore skenbar, icke verklig, samt att det vore af vigt att icke ens ett sken af egennytta måtte vidlåda svenska folkets representanter — föreslagit, »att ur 7 § 2 mom. Bevillningsstadgan måtte uteslutas orden — — traktamente för förrättning å annat ställe än tjenstemans eller i förrättning deltagande persons vanliga boningsort — — arfvode och traktamente för riksdag eller revision å annan ort än den, der arfvodes- eller traktamentstagaren är bosatt».

Och hade Utskottet, på anförda skäl, gjort den hemställan,

att Herr Burmans ifrågavarande motion måtte af Riksdagen afslås.

Efter föredragning häraf yttrade Herr Burman: Jag borde verkligen vara nöjd med att jag genom min motion framkallat detta utskottsbetänkande, som man kan slå i halsen på frågvisa personer, hvilka förmena sig hafva funnit en orättvisa derutinnan, att de med endast tredjedelen så stora inkomster som dem en riksdagsman åtnjuter i arfvode skola erlägga bevillning och derför fråga: »hvarföre skola vi betala, men icke dessa riksdagsmän?» Jag borde vara så mycket mer nöjd, som detta betänkande icke torde kunna fattas af någon som genomläst det endast en gång.

Jag är dock icke belåten dermed och tror icke heller, att någon annan, som stält sig på en sådan frågas ståndpunkt, kan vara det. Jag måste derföre anhålla om Herrarnes uppmärksamhet för en kort kritik af detta betänkande, hvilket jag, efter att åtskilliga gånger hafva genomläst det, tror mig hafva någorlunda rätt uppfattat.

Jag vill då först och främst i förbigående anmärka, att jag icke begriper, huru namnet på en ersättning för ett allmänt uppdrag kan en så kraftig verkan åstadkomma, att, då ersättningen kallas lön, den alltid utgör en verklig beskattningsbar inkomst, men då den kallas arfvode eller traktamente, den ofta endast utgör en skenbar inkomst. Om en ersättning för ett enskildt uppdrag kallas dagspenning, månadshyra, kosthåll eller lön, tyckes man vara ense om, att det icke betyder något; den betraktas alltid såsom en verklig inkomst och blir också såsom sådan beskattad. Måhända skulle man kunna förklara saken, om man fästade afseende vid den, som betalar ersättningen, på så sätt att den enskilde alltid ersätter de af honom gifna uppdragen så rikligt, att ersättningstagaren väl tål vid att betala bevillningen, men staten åter betalar så knussligt, att ersättningstagaren icke tål vid något sådant. Huruvida denna förklaring är rigtig torde å ena sidan våra strejkande arbetare och å andra sidan de, som hafva motionerat

om nedsättning i eller särskild bevillning å embetsmännens löner, bäst kunna bedöma. Om man åter fäster sig vid ersättningens egenskap af en verklig eller skenbar inkomst, hade man måhända också kunnat förklara saken. Om till exempel en i Södertelje bosatt vice häradshöfding under 4 månader här i Stockholm förordnas att uppehålla en notariebefattning i något embetsverk och derför uppbär tjenstgöringspenningar 400 kronor, har han blifvit likstäld med en fattig arbetare, hvilken under hela året med svett och möda och de största försakelser för att kunna föda och kläda en talrik familj lyckats knoga ihop 400 kronor och således fått en verklig beskattningsbar inkomst. Ett annat år återigen blifver samme vice häradshöfding förordnad att under fyra månader sitta i en komité i hufvudstaden; han uppbär härför ingen annan ersättning än i traktamente tio kronor om dagen och är således med uppburna 1,200 kronor likställig med en riksdagsman. Denne anses dock icke ega någon verklig, utan blott skenbar inkomst. Och hvarför det? Jo, derför att, såsom af detta betänkande synes, då genom allmän författning eller för särskildt fall meddelad föreskrift medgifves rätt till traktamente för förrättning å annat ställe än tjenstemans eller annan i förrättningen deltagande persons vanliga boningsort, det måste antagas, att denna ersättning är så nätt och jemnt beräknad, att den blott utgör ersättning för uppehälle under den tid, som för förrättningen tages i anspråk, äfvensom för den förlust, som för honom kan uppstå derigenom, att han under tiden icke är i stånd att skänka sina egna angelägenheter samma omsorg som eljest. Men, mine Herrar, hvilka äro då de, som så nätt och jemnt kunnat beräkna denna ersättning? Åtminstone hvad riksdagsmannaarfvodet vidkommer, är det ju riksdagsmännen sjelfva. Föreställom oss nu, att äfven alla andra, som erhålla uppdrag i det allmännas tjenst, finge göra på samma sätt! Tjenstemännens löner måtte fördubblas; de skulle ändå med detta betänkande i sin hand kunna bevisa, att »den ersättning, de i hvarje fall uppburit, i regeln motsvarats af en kontant utgift i det allmännas tjenst eller af en af samma tjenst föranledd förminskning i deras öfriga inkomster», samt att således deras lön är blott en chimär och icke någon verklig, beskattningsbar inkomst. Ja, hör jag någon invända, nog skulle tjenstemännen göra så; men med svenska folkets representanter är förhållandet annorlunda. Åt dem kan man nog anförtro bestämmandet af det arfvode, de böra för sitt uppdrag erhålla; man kan vara öfvertygad om, att de skola bestämma det så nätt och jemnt, att det icke blifver någon verklig beskattningsbar inkomst. Vore detta påstående rigtigt, skulle jag också vara nöjd med, att de ord, hvilka jag vill skola ur 7 § 2 mom. gällande bevillningsstadga utgå, fingo stå qvar, men att framför dem måtte inskjutas orden: »der så rättvist och billigt pröfvas». Man skulle då få se, hvad inemot 200 af Sverges beskattningskomitéer skulle svara härpå. Jag befarar, att högst få bland oss skulle undgå beskattning för vårt riksdagsmannaarfvode, liksom jag nu befarar, att vi svårligen undgå misstanke och beskyllning för egennytta, då vi i Bevillningsförordningen infört ett sådant ovilkorligt undantagsstadgande som det, hvilket jag velat hafva bort derur.

Om ändring af Bevillningsstadgans § 7 mom. 2. (Forts.)

Utskottet säger vidare: »endast under förutsättning, att denna utgift eller minskade inkomst icke vore af beskaffenhet att böra af det

Om ändring af Bevillningsstadgans § 7 mom. 2. (Forts.)

allmänna ersättas, eller att ersättningen blifvit för högt bestämd, skulle traktamentet kunna betraktas som en verklig beskattningsbar inkomst». Om således riksdagsmannaarfvodet fortfarande på samma sätt som under ståndsriksdagarna utbetalades af kommittenterna, skulle detta arfvode vara en verklig, beskattningsbar inkomst. Men nu, då arfvodet utgår ur statskassan, skall det icke vara så. Jag måste bekänna, att jag icke har nog fint hufvud för att kunna begripa, huruledes penningepungen eller kassakistan, hvarur ersättningen tages, kan göra inkomsten verklig eller skenbar, lika litet som jag kan inse — jag måtte verkligen vara bra dum, och det skulle icke alls förvåna mig, om efter mig uppstår en öfverlägsen mentor och förklarar, att han nu fått höra något befängdare, än det befängdaste han hittills hört — huruledes ersättningen blott då den blifvit för högt bestämd, kan vara en verklig beskattningsbar inkomst. Det medgifves ju allmänt, att t. ex. våra elementar- och folkskolelärare icke hafva någon för högt bestämd ersättning för sina uppdrag i det allmännas tjenst, men ännu har jag icke hört någon påstå, att icke deras ersättning utgör en verklig, beskattningsbar inkomst.

Deremot kan jag väl förstå och gifver mitt erkännande åt följande af Utskottet anförda ord att »med den ofullkomlighet, som vidlåder all mensklig lagstiftning, det stundom kan inträffa att den allmänna regeln icke blifver fullt tillämplig på det enskilda fallet.» Jag beklagar dock, att Utskottet icke gifver akt på, hvad här utgör den allmänna regeln och hvad som utgör undantagen. Andra momentet af 7 § handlar ju blott och bart om undantagsfall. Den allmänna regeln deremot tyckes vara gifven dels i 6 §, der det heter: »Till inkomst af arbete räknas all den inkomst, som erhålles af rörelse, yrke eller tjenst, såsom vinst af bergsbruk jemte dertill hörande verk och inrättningar, — — — — aflöning, arfvoden och traktamenten, sportler och andra med allmän eller enskild tjenstebefattning förenade förmåner, samt pension, årligt understöd (gratifikation), lifränta eller undantagsförmån», dels ock i 7 § 1 mom., der det i fråga om grunden för inkomstberäkningen stadgas: »I fråga om den inkomst af kapital eller arbete, för hvilken bevillning skall utgöras, får afdrag *icke* ske för den skattskyldiges och hans familjs lefnadsomkostnader eller dertill hänförliga utgifter». Här är ju icke fråga om denna allmänna regel, utan endast huruvida några vissa undantag från densamma äro berättigade eller icke. För min del är jag af den åsigt, att den omständighet att arfvodes- eller traktamentstagaren är bosatt på annan ort, än der förrättningen eger rum, icke bör berättiga honom att åtnjuta någon undantagsförmån. Utskottet är af motsatt åsigt, och kanske just i fråga om stället, der förrättningen eger rum, och icke, såsom jag hade trott, uti skilnaden mellan skenbar och verklig inkomst, har man att söka kärnan i Utskottets motivering.

Låtom oss då efterse, huruvida denna kärna är mindre ihålig, än den senare. Den nyss citerade 6 § tyckes icke göra någon skilnad emellan inkomst, som erhålles i statens tjenst, och sådan, som förvärfvas i enskild tjenst. Den ena såväl som den andra betraktas uti detta hänseende lika och är lika beskattningsbar. Detta tyckes ju också vara rättvist. Men är detta rättvist, så måste det ock vara

Om ändring af Bevillningsstadgans § 7 mom. 2. (Forts.)

orättvist, att undantag skall gälla den ene, men icke den andra, af dem, som i öfrigt äro likstälde. Sjömän, arbetsfolk och många andra erhålla ersättning för hvad de uträtta å annan ort, än der de äro bosatte. Men hvarför få icke de åtnjuta samma undantagsförmån som vi riksdagsmän? Jag tror att, om vi ställa oss på deras ståndpunkt och dertill lägga att de icke, likasom vi, få beräkna ersättning äfven för de dagar, som de kunna egna åt sina egna angelägenheters skötande, vi skola blifva svaret skyldige. Jag kan således icke finna någon rättvisa deruti, att den, som åtnjuter arfvode och traktamente för förrättning, hvilken eger rum å annan ort, än der han är bosatt, bör åtnjuta någon sådan undantagsförmån, som här är i fråga.

Vidare förefaller det mig mindre följdriktigt, att, då arfvode och traktamente väl skola anses utgöra ersättning för såväl kostnaden för uppehälle, som i det allmännas tjenst uppoffrad tid och förmåga, denna ersättning på ena stället beräknas såsom en verklig inkomst och på det andra såsom en blott skenbar. Sålunda måste ju representanterna för Stockholms stad erlägga skatt både till staten och kommunen för sitt riksdagsmannaarfvode. Man kan visserligen säga, att, som de befinna sig i hemorten, de icke behöfva vidkännas några särskilda kostnader för sitt uppehälle, och, hvad deras tid och förmåga angår, måste man väl, åtminstone beträffande den senare, antaga, att den är antingen så rundlig, att deras deltagande i riksdagsgöromålen icke hindrar dem att åt sina enskilda angelägenheter skänka samma omsorg, som eljest, eller ock så ringa, »att den icke är af beskaffenhet att böra af det allmänna ersättas». Hvilketdera antagandet är det rätta, derom torde ett noggrant studium af *utskottsvalen* lemna upplysning.

Slutligen kan jag icke underlåta att framhålla en sak, som jag ock i min motion antydt, nemligen att det förefallit mig och troligtvis mången annan, som kommit att reflektera öfver saken, såsom någonting nedsättande för oss ledamöter af Andra Kammaren, att vi skola åtnjuta i beskattningsväg en undantagsförmån framför andra svenske medborgare och i synnerhet framför ledamöterna i Riksdagens Första Kammare, hvilka icke blott icke åtnjuta något arfvode, utan derjemte måste erlägga bevillning för sådan inkomst, som de uppoffra i det allmännas tjenst.

Enär jag således tror mig hafva bevisat, att skäl förefinnas för min motion, och då jag hoppas, att denna Kammares ärade ledamöter vid afgörandet af denna fråga ställa sig på det allmännas, icke det enskilda intressets ståndpunkt, vågar jag yrka, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifaller min motion.

Herr O. B. Olsson: Herr Talman! Jag vill icke förneka, att de, som erhålla förtroendet af ett allmänt uppdrag, synnerligast riksdagsmannauppdraget, finna ett sådant uppdrag angenämt samt hafva en eller annan fördel deraf. Jag förutsätter t. ex., att en kyrkoherde, som i sina yngre år har svårt att erhålla adjunkt eller medhjelpare i pastoralvården, emedan domkapitlet icke alltid har så lätt att anskaffa sådan, i händelse af ett offentligt uppdrag icke kan förvägras denna förmån. I synnerhet, då fråga är om ett så allmänt värf som riksdagsmannakallet, kan sådant icke nekas, utan domkapitlet måste förordna en

Om ändring af bevillningsstadgans § 7 mom. 2. (Forts.)

vice pastor, och det kan då vara ganska behagligt för kyrkoherden att få ligga här i Stockholm under en del af året. Men jag vill fråga den ärade motionären, huruvida han verkligen kunnat göra några besparingar på sitt riksdagsmannaarfvode. Är han i denna lyckliga belägenhet, tror jag det vara ett temligen enstaka fall; åtminstone har jag för min del under alla de riksdagar jag bevistat icke lyckats göra några besparingar å arfvodet och jag tror, att de fleste af Kammarens ledamöter i det hänseendet äro af samma erfarenhet som jag. Men i fall den ärade motionären kunnat göra det och skulle vilja erlägga bevillning derför, så hoppas jag, att han på vederbörlig ort derom gör anmälan.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Hedlund: Om staten anmodar en man från en aflägsen ort att infinna sig i hufvudstaden för något allmännyttigt värf, så kan staten gå till väga på det sättet, att den säger: »jag ersätter kostnaderna för din resa till och ditt uppehälle på den främmande orten». Mannen i fråga ingåfve då en räkning, som utvisade hans kostnader af så och så stort belopp. Jag frågar då: är den betalning, han uppbär på denna räkning, en inkomst, som sedermera kan af en taxeringskomité uppskattas? Detta synes mig vara en ganska enkel fråga. Men då staten icke vill låta sådana räkningar utskrifvas efter godtfinnande, fastställer staten ett visst arfvodesbelopp och en viss norm för reseräkningarna, beroende det sedermera på en hvar att komma till rätta med det utsatta arfvodet.

Jag vill blott säga att man bör noga skilja mellan lön eller tillfälliga arfvoden för förordnanden, hvilka utgöra »inkomst af arbete», och sådana dagtraktamenten och reseersättningar, som tillerkännas personer, hvilka, vare sig genom regeringens eller kommunens förtroende, manas att infinna sig på annan ort än de bo, då sådana arfvoden endast afse *ersättning* för hafda omkostnader. Detta synes mig vara en ganska enkel sak. Men man kan, yttras det, göra genom sparsamhet *vinst* på dessa arfvoden. Det är sant.

Vi hafva tjenstemän, som kallas folkskoleinspektörer, hvilka åtnjuta resetraktamente enligt räkning för de färder de göra, skola vi då äfven upptaga denna reseersättning såsom en inkomst? De hafva äfven ett dagtraktamente efter, så vidt jag minnes, 3 kronor om dagen. Skola vi då gifva oss in på att undersöka, om dessa dagtraktamenten lemna någon behållning? Inspektörerna kunna t. ex. taga in i prestgårdarne, der de röna gästfrihet, och sålunda lägga sina 3 kronor till besparingarna. Skola vi då upptaga värdet af de middagar, de sålunda få för intet, såsom en inkomst, hvilken bör taxeras? För min del tror jag, att den uppfattning, som förut gjort sig gällande, är rigtig, att man måste betrakta dessa på främmande ort åtnjutna traktamenten såsom ett af staten lemnadt förskott. Att nu dessa arfvoden kunna vara ganska olikartade, har äfven Utskottet medgifvit, men jag upprepar hvad jag sagt; man kan väl icke undersöka, huruvida ett sådant arfvode möjligen kan lemna ett par kronors besparing, eller om hela arfvodet åtgår. Om jag är riksdagsman och är i min hemort taxerad till en viss inkomst, men jag på min hemort under den tid jag

Om ändring af bevillningsstadgans § 7 mom. 2. (Forts.)

såsom riksdagsman vistas på annan ort nödgas afstå någon del af mina inkomster till någon annan, så får jag härför icke åtnjuta något afdrag i taxeringen, af det skäl att hvad jag sålunda förlorar anses i någon mån blifva ersatt af riksdagsmannaarfvodet. Endast i det fallet att jag är embetsman och staten aflönar min vikarie, qvarstår riksdagsmannaarfvodet såsom en ograverad inkomst. Jag anser sålunda icke, att vi behöfva underkasta oss den förebråelse motionären framkastat, att vi såsom riksdagsmän skulle undandraga oss en beskattning, som vi låta drabba alla andra. Icke heller tror jag, att häri ligger någon orättvisa emot hufvudstadens representanter, af det enkla skäl, att dagtraktamentet för dem eger annan betydelse än för öfrige riksdagsmän.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Hellgrén: Jag tror, att Herr Burman hade gjort rättast uti att låta sin motion i tysthet begrafvas, men som han nu beledsagat den med en längre likpredikan, torde det ursäktas mig att af tvenne skäl jag begärt ordet i denna fråga. Det ena skälet, hvarför jag motsätter mig motionärens förslag, känner Herr Burman, och det vill jag således icke här upprepa, emedan det är af enskild beskaffenhet. Det andra skälet är, att, då motionären uti sin motion säger: »att det vore af vigt, att icke ens ett *sken af egennytta* måtte vidlåda svenska folkets representanter», att ur 7:de § 2 mom. Bevillningsstadgan måtte bland annat uteslutas orden: »arfvode och traktamente för riksdag», jag skulle önskat, att Herr Burman tagit steget fullt ut och i stället väckt motion om, att intet arfvode eller ersättning skulle tillerkännas ledamot af denna Kammare och derigenom borttagit från sig allt sken af egennytta, och jag skulle då med nöje hafva instämt med honom, emedan detta förslag hade varit en verklig behållning i statskassan, om det vunnit Riksdagens bifall; men nu vågar jag, ehuru jag skulle kunna hafva mycket att tillägga i hvad Herrar Ola Bosson Olsson och Hedlund nyss anfört, yrka bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 6:

Blef jemväl bifallen.

Den vidare föredragningen af Bevillnings-Utskottets föreliggande betänkande uppsköts till nästa sammanträde.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 8 $^1/_2$, angående ny lönestat för Arméförvaltningen m. m.;

Samma Utskotts Memorial N:o 27, angående beslutad konvertering af vissa statslån;

Banko-Utskottets utlåtande N:o 12, i anledning af väckt motion om pregling af guldmynt å fem kronor; och

Samma Utskotts utlåtande N:o 13, i anledning af väckt motion om åtgärder för Riksbankens förstärkande vid upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å tio kronor.

Dessa ärenden skulle uppföras först å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $^3/_4$ 11 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Stockholm, *K. L. Beckman*, 1880.